

עלות: \$3.00

לוח יומי הלכה למעשה

עם פרטי ההלכות והמנהגים
לימי החנוכה ה'תש"פ

כ"ד כסלו - ט"ו טבת

יו"ל על ידי
בד"צ דק"ק קראון הייטס
כאן צוה ה' את הברכה

THE BUTCHER
IS WAITING FOR YOU!

15% OFF

*DISCOUNT FOR COUPON HOLDERS ONLY. DISCOUNT
ON LAMB, BEEF, AND GRASS FED BEEF.

CROWN HEIGHTS
BUTCHER

415 TROY AVE. 347-770-4048

ש. ליוכאווויטש משה מירזי

לעילוי נשמת
הו"ח זיסא בן ציון בן הו"ח לוי ע"ה ליבערמאן
נפטר ח"י כסלו. ת.ג.צ.ב.ה.
נתרם ע"י ולזכות משפחתו שי'

לעילוי נשמת
הרה"ג וכו' הרב חיים אלעזר ישראל בן
הרה"ג המפורסם וכו' הרב שלמה זלמן ברוין זצ"ל
מח"ס שערים מצויינים בהלכה על הש"ס (י"ד כרכים לע"ע)
נפטר ח' טבת תשע"ג
והקיצו ורגנו שוכני עפר" והוא בתוכם תיכף ומיד ממש

CHAIM BY *Design*

סידור ועימוד: chaimbydesign@gmail.com

לוח יומי

עם פרטי ההלכות והמנהגים
לימי החנוכה ה'תש"פ

כ"ד כסלו – ט"ו טבת

נערך על-פי שיעורים שנמסרו
מהמרא־דאתרא וחבר הבד"צ
הרב יוסף ישעי' ברוין שליט"א

בשיחת יום ב' דר"ה תשנ"ב נאמר: "יש לעורר ע"ד לימוד ההלכות הצריכות לימים אלו, שבהם ישנם כמה וכמה שינויים בתפילה וכמה מנהגים וכו' – שילמדו הלכות אלו בשו"ע, או כפי שמצינו לאחרונה, שמדפיסים בלוחות השנה כמה וכמה הלכות השייכות לאותו הזמן, הלכות הצריכות, שתועלת מיוחדת בזה בפרט לאלו שאין להם ספרים מאיזו סיבה שתהי', או שיש להם ואינם יודעים היכן לחפש וכיו"ב, שע"י העיון בלוחות אלו – ע"ד לוח כולל חב"ד (ובב' האופנים או כפי שהוא תלוי על הקיר, או בתור ספר קטן) שמלוקטים בו המנהגים וההלכות הצריכות – מוצאים בנקל את ההלכות האמורות. ולכן דבר נכון ביותר הוא שכאו"א יעיין בלוחות הנ"ל, באופן שכל ההלכות דימים אלו יחקקו בזכרונו, מפני שלפעמים כשמתעוררת שאלה בזה נמצאים במעמד ומצב שאסור להפסיק ולשאול, או שאין את מי לשאול, ויתירה מזו – לפעמים אינו יודע כלל שצריך לשאול".

**מטעם הבד"צ יו"ל מזמן לזמן
פרסומים שונים המעוניינים להצטרף
לרשימת המנויים באימייל לגליונות
היוצאים לאור מטעם הבד"צ
מתבקשים לשלוח אימייל לכתובת:
crownheightsconnect@gmail.com**

**כאשר תעבירו את ימים המיוחדים האלו, בוודאי תהנו מתוכנו
העשיר והנהדר של הלוח היומי, שמנחה אתכם בכל ההלכות
הנצרכות – שלב אחרי שלב – לפי סדר היום.**

**נא הביעו את הוקרתכם למאות שעות העבודה שהושקעו
שהשקיעו המפיקים, הכותבים, העורכים, מתרגמים,
מעצבים והמפיצים, והרימו תרומה להשתתפות בהוצאות
הרבות, באמצעות האתר www.daytodayguide.com**

באתר ניתן לקבל פרטים גם על מבצע המנויים ללוח היומי לשנת תש"פ

**לתמיכה ברבני השכונה בקרו באתר
www.crownheightsconnect.com
האתר הוקם על ידי ידידי הבד"צ**

כמו כן ניתן ליצור קשר בטלפון: 7703-465-347

מקורות להמובא בפנים ניתן למצוא בשולחן ערוך ונו"כ. ספר המנהגים-חב"ד. לוח כולל חב"ד. שיחות מאמרים ואגרות קודש. ועוד ועוד.

* * *

כרגיל בכגון דא, נדפסו כמה תזכורות מענייני "הלכתא למשיחא" מתוך ציפיה ותשוקה לגאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד ממש¹, שאז אפשר יהיה לקיימן כפשוטן להלכה למעשה מיוסד על הוראות כ"ק אד"ש בריבוי שיחות, ומהן:

"מדובר כמ"פ לאחרונה, אז לויט אלע סימנים שטייען מיר היינט אויף דעם שוועל פון דער גאולה, ווען "הנה זה (משיח) בא", ותיכף ומיד רגע לאח"ז-כבר בא. דערפון איז אויך מובן בנוגע צו דער עבודה פון אידן וואס פאדערט זיך. . . אז א אידן'ס אויפפירונג אין אלע ענינים אין זיין טאג טעגלעכן לעבן אויך בזמן הזה תיכף ומיד פאר דער גאולה – איז מעין ובדוגמת דעם לעבן און הנהגה פון אידן בימות המשיח ממש. [וואס דאס איז אויך די הדגשה המיוחדת בתקופה האחרונה בהנוגע דעם לימוד פון "הלכתא למשיחא", די הלכות וואס זיינען נוגע צו דעם לעבן פון אידן בזמן הגאולה]²."

"מוסיפים גם בהתשוקה והגעגועים להגאולה. . . שענין זה נעשה גם ע"י ההוספה בלימוד התורה בעניני הגאולה וביהמ"ק, אשר, הלימוד בענינים אלו ממחר ומחר עוד יותר קיומם בפועל ממש, כך, שמהלימוד יוצאים תיכף ומיד לפגוש את משיח צדקנו, ואומרים לו שזה-עתה סיימו ללמוד כמה הלכות הקשורות עם ביאתו! נוסף לכך שכיון ש"אחכה לו בכל יום שיבוא", נכללים ב"הלכות הצריכות להן" [לנשים] בכל יום כו"כ דינים דהלכות קרבנות וכיו"ב"³.

(1) ובס' שערים מצויינים בהלכה עמ"ס זבחים ש"ל ז"ע (מכת"י אאמו"ר, ובתוספת נופך מאחמו"ר הרה"ג הרמ"ש שליט"א) בפתחה, האריך מאד בגודל החיוב ללמוד דיני הקרבנות הנהוגים לעת"ל. ובתוך הדברים הביא פרפרת נאה מס' אמרות טהורות (תהלים קיט, קסו) על מארז"ל (שבת לא, ב) שבשעה שמכניסין אדם לדין אומרים לו וכו' צפית לישועה פלפלת בחכמה כו', וצ"ב מה ענין זל"ז. וגם למה לא אמר "פלפלת בתורה". אלא דשניהם ענין אחד, שאם ישיב שציפה לישועה, ישאלו אותו "פלפלת בחכמה", דחכמה זה סדר קדשים (כמבואר בשבת שם), דהיינו אם למד סדר קדשים, שהמצפה לישועה מפלפל בסדר קדשים, כי זולת זה על כרחך לא ציפה לישועה, דהא בהא תליא, והמצפה לישועה מפלפל בחכמה.

(2) שיחת שמח"ת תשנ"ב – סה"ש תשנ"ב ע' 39. – חלק מההדגשות אינן במקור.

(3) משיחה לנשי ובנות חב"ד, ספר השיחות ה'תש"נ כרך ב ע' 485.

"דער אויבערשטער בעט זיך ביי אידן אז זיי זאלן זיך עוסק זיין ב"סדר קרבנות" . . ובכלל זיך עוסק זיין בתורת עולה כו' (וואס דורכדעם איז כאילו הקריב כו') – און דאס וועט ברענגען דעם הקריב עולה וכו' **כפשוטו** – המלך המשיח כו' בונה המקדש כו' וחוזרין כו' מקריבין קרבנות כו' ככל מצותה האמורה בתורה במהרה בימינו ממש, וכנ"ל – ושם נעשה לפניך את קרבנות חובותינו כו' כמצות רצונך"⁴.

* * *

הערה כללית: הזמנים⁵ שנכתבו כאן הם לשכונת קראון הייטס. כיון שאי אפשר לצמצם, וישנם כמה גורמים היכולים להשפיע על הדיוק בזה, לפיכך ראוי להקדים [או לאחר, לפי הענין] את הזמן במידת־מה – ולא לחכות לרגע האחרון.

(4) לקוטי שיחות חלק יח ע' 341.

(5) נתבאר בכינוס תורה חוה"פ פסח תשע"ח ב"ה 770.

זמנים (קראון הייטס)

הערה: זמן השקיעה המופיע ברשימה זו הוא הרשום בלוחות (שקיעה במישור בגובה פני הים). בהדלקת נר חנוכה יש לחשב לפי חשבון שקיעה האמיתית המאוחר בכמה דקות.

גם לפלג המנחה (ט' שעות זמניות ומחצה, המחושב בלוחות ע"פ אורך היום מהנץ החמה עד לשקיעתה בגובה פני הים), נכון להוסיף כמה דקות מכמה טעמים.

יום ראשון, כ"ד כסלו, נר א' דחנוכה:

פלג המנחה 3:35
שקיעה 4:32
חצות הלילה 11:54

יום שני, כ"ה כסלו, נר ב' דחנוכה:

פלג המנחה 3:35
שקיעה 4:32
חצות הלילה 11:55

יום שלישי, כ"ו כסלו, נר ג' דחנוכה:

פלג המנחה 3:36
שקיעה 4:33
חצות הלילה 11:55

יום רביעי, כ"ז כסלו, נר ד' דחנוכה:

פלג המנחה 3:36
שקיעה 4:33
חצות הלילה 11:55

יום חמישי, כ"ח כסלו, נר ה' דחנוכה:

פלג המנחה 3:37
שקיעה 4:34
חצות הלילה 11:56

יום ערב שבת קודש, כ"ט כסלו, נר ו' דחנוכה:

פלג המנחה 3:38
הדלקת נש"ק 4:17 (18 דקות קודם השקיעה)

מוצאי שבת, אור לא' טבת, נר ז' דחנוכה:

מוצש"ק 5:22
חצות הלילה 11:57

יום ראשון, א' טבת, נר ח' דחנוכה:

פלג המנחה 3:39
שקיעה 4:36
חצות הלילה 11:57

לזכות
הרה"ת **שניאור זלמן**
וזוגתו מרת **שמחה רבקה** שיחיו
וילדיהם: **אסתר ברכה**, **איטא העניא**,
אברהם משה, **חי' בתי'**, **חנה וריבה דינה** שיחיו

מוקדש לזכות
משפחת **שקד** ומשפחת **פוברסקי** שיחיו
לבריאות הנכונה ונחת יהודי חסידי
מכל יוצאי חלציהם ומתוך הרחבה

לזכות
אליהו שי' בן **שרה אלוש** לרגל יום הולדתו יו"ד כסלו
ולזכות **רחל תי'** בת **שולמית** לרגל יום הולדתה י"ב כסלו
ולזכות **חיים צבי שי'** בן **שולמית** לרגל יום הולדתו ח"י כסלו
ל"שנת הצלחה" בכל, בגשמיות וברוחניות

לזכות ר' **צבי מרדכי** בן שרה
וזוגתו מרת **שלומית** בת שושנה
בניהם ובנותיהם:
יוסף יצחק וזוגתו **מרים דבורה**
וילדיהם: **חנה שפרינצא**, **פייגא איידול**, **ארי' ליב** ו**מושקא**
משה וזוגתו **רבקה** ובתם **בת־שבע**
מנחם מענדל וזוגתו **זאשקא**, **חנה וחי' מושקא**
שיחיו **גודמאן**

לזכות **לוי יצחק** בן **רייזל** לרפואה שלימה

לעילוי נשמת
הרה"ח ר' **אפרים זאב וועלוול** בן ר' משה הכהן ע"ה **קורן**
מראשוני תלמידי התמימים של ישיבת "הדר התורה"
נפטר במוצאי ש"ק י' טבת תשס"ג
ונזכה שיקויים היעוד "והקיצו ורגנו שוכני עפר"
תיכף ומיד ממש
נדפס ע"י זוגתו מרת **אסתר תחי' קורן**

הכנות לחנוכה

אין להדליק בשמן מאוס או גזול¹. מצוה מן המובחר להדר אחר שמן זית לנר חנוכה, לפי שאורו זך וצלול, ונמשך יפה אחר הפתילה והנס נעשה בו. ואם אין שמן זית מצוי, מצוה יותר בשאר שמנים שאורן זך וצלול. וכל השמנים כשרים בנר חנוכה (מלבד בשבת שיש בזה חילוקי דינים).

למען דעת: כיום מצוי בשוק שמן זית מזויף שנמכר במחיר נמוך מאוד. השמן המזויף הוא צהבהב יותר, פחות מריר ויותר מימי. שמן זית אמיתי אינו מבעבע או מקציף בטיגון במחבת, ולא מוציא עשן או ריחות רעים. ניתן לזהות את הזיוף באמצעות לקיחת דוגמית מהשמן והנחתה במקרר, שמן אמיתי יהפך לצמיגי יותר. כמו כן ניתן לחמם את השמן, אם לא יוצא ממנו ריח של זיתים אלא ריח ניטרלי ולא מורגש, ככל הנראה מדובר בזיוף. וכדאי שלא לסמוך רק על סימנים הנ"ל (שאינם מובהקים), כי אם לוודא שיש חותמת של מועצת שמן זית מקומית או בינלאומית (נוסף לחותמת כשרות מוסמכת).

הידורים אפשריים בשמן זית (מהם השנויים במחלוקת, או לחלופין שמוסכם אצל רובם ככולם שאין חשש כלל): לא להשתמש בשמן זית המוגדר "רסק", pomace. לקנות שמן זית כתית מעולה, extra virgin, הראוי לאכילה ולא המיועד למאור² (אבל להעיר שלפעמים

(1) וה"ז מצוה הבאה בעבירה. וכן בשואל שלא מדעת, שהוא גזול. וי"א שבכלל צ"ל משלו דוקא (ע"פ ר"ן פסחים ד, א (בדפי הר"ף). חי' הר"ן פסחים ז, א. רמב"ן פסחים ז, א ד"ה ואני אומר. חי' תל' הרמב"ן שם. חי' רבינו דוד שם. ריטב"א שם. תוס' ר"פ שם. ס' הפרדס ש"ט פכ"א בשמו. תמים דעים קפו. אבודרהם ש"ג. ועוד. ולהעיר משו"ע אדה"ז סרס"ג ס"ט (במוסגר). וראה שו"ת בי"צ יו"ד סי' קמה סק"ג. והוב"ד בשד"ח אס"ד מערכת חנוכה ס"ט. שו"ת בית שערים שס"א. זכר יהוסף שבת כא, א. וראה שו"ת שבה"ל ח"ג ס"פ. משנ"ה ח"ו סי' קיח. ח"ח סרכ"ט. וראה בארוכה שבות יצחק ח"ז סי"ד. וש"נ, וא"כ גם בשואל אינו מועיל. ואופן הקנין – במשיכה ואפילו במעות (משום מצוה). ומה"ט, כשיוצא יד"ח הדלקת נ"ח בשל אחרים, ואינו מבני ביתו, צריך להשתתף בפרוטו. וי"א שצ"ל שמן שיש בו כדי שוה פרוטה לכאו"א מהמשתתפים.

(2) ע"פ הפמ"ג סי' קנד בא"א סקי"ט, משום הקריבהו נא לפחתך. אבל שם מיייר במאוס מחמת עכבר וכדומה ולא שא"ר לאכילה מחת טעמו. וגם בזה – ראה מג"א שם סקי"ט, רק כשאסור באכילה (ולהעיר ממג"א סתרע"ז סקי"א בכלי מאוס). [אבל ראה בארוכה בקונטרס "שמן רק לא למאור"].

ואילו חי' אסור מחמת סכנה – יש לדון מדין המותר בפיך (וראה שו"ת דברי חיים ח"ב או"ח ס"ז) בשאר מצוות – ראה מג"א סתקפ"ו סק"ג (וראה שו"ע אדה"ז שם ס"ג). [אבל הרבה חולקים על המג"א. ולכמה דעות בדבר שאצ"ל משל בהמה, או כשאין האיסור ניכר, לית ב' משום המותר בפיך. ובפרט כשעומד לשריפה. וי"א שבמצוה דרבנן ל"ש המותר בפיך]. וראה פמ"ג סתרע"ג במ"ז להתיר להדליק בעטרון (אבל ראה ראש יוסף (שלז) שבת כא, א ד"ה אמר רב הונא). וכ"כ בחי' מהר"ץ חיות שבת כה, ב. ולהעיר, שבבא"ח וישב ש"א סי"ב מפורש היתר. ועוד, שבכלל על שמן זית אינו מברך מפני שמזיקו. וכן אפשר להדליק בשעוה אף שא"ר לאכילה, וכמ"כ בנפט.

ואעיקר דמילתא – מעולם לא מצינו שצ"ל ראוי לאכילה. והרי גידין (לסת"ם) ושופרות אא"פ לאכול ונק' המותר בפיך. ומה שצ"ל בדומה לנרות המקדש – פשוט, שאין הכוונה לדמות לכ"ד, שהרי אצ"ל כתית למאור, וא"צ להחליף הפתילות, ואדרבה י"א שעדיף שלא להחליף.

ההגדרה "למאור" על בקבוקי השמנים נכתבה רק בכדי להימנע ממס גבוה, והיותר זך הרי זה משובת, נזולי (לא מוצק, קרוש או קפוא).

מצוה מן המובחר לקחת פתילות של צמר גפן או חוטי פשתן, אך כל הפתילות כשרות בנר חנוכה. (יש מהדרים לא להשתמש בפתיל צף המצופה בשעווה וכדומה, כך שתחילת ההדלקה תהא בשמן זית. ויש המטבילים בשמן או שחורכים הפתילה לפני ההדלקה. ויש שהעירו בזה, שעשוי מכמה חוטים שזורים יחד, וגם מקום הלהבה משתנה במשך זמן ההדלקה וכאילו חסר בשיעור).

בנוגע לנר שעווה וכיוצא בזה – הנה ע"פ הלכה ניתן להדליק את הנר בלי שום כלי מתחתיו, ואפי' אם נאמר שצריך כלי, חלק הנר שעדיין לא נימס נחשב לכלי. ומכל מקום, דרשת חז"ל "זה א-לי ואנוהו – התנאה לפניו במצוות" כוללת גם את חנוכה – מנורת חנוכה נאה. ולכן, ראוי לו לאדם שיהיה לו חנוכה³ יפה של מתכת, ומי שידו משגת יקנה חנוכה של כסף – להידור מצוה. (יש המהדרים לא להשתמש בכוסיות זכוכית, כך שההדלקה תהא במנורת הכסף עצמה).

מנהגנו להשתמש בנר של שעווה עבור ה"שמש".

בלקוטי שיחות: "מקום לומר שגם החנוכיות [לחנוכה, ולא רק בציור המנורה למשכן ולמקדש] כדאי לעשות קניהן באלכסון . . ולמה לשנות בגוף המנורה שקניה היו ביושר ולא כחצי עיגול".

כתב הרמב"ם: "מצות נר חנוכה מצוה חביבה היא עד מאד. וצריך אדם להיזהר בה כדי להודיע הנס ולהוסיף בשבח הא-ל והודיה לו על הנסים שעשה לנו". וכל אחד מישראל, בין איש ובין אשה חייב במצות נר חנוכה. ואפי' עני המתפרנס מן הצדקה, מוכר כסותו וקונה שמן להדליק נר חנוכה. כמובן, שיכולים לצאת ידי חובה בהדלקת בעל הבית [וכן המנהג בנוגע לנשים כדלקמן. וכמובן, לא יענו ברוך הוא וברוך שמו].

וזאת למודעי: אף שהדעת נוטה שמי שאין לו בית אינו חייב לקנות או לשכור בית עבור קיום מצוה זו⁵ – מ"מ, מובן ופשוט שמצד

(3) נתפשט לקרוא כן למנורת חנוכה. וכבר העירו משו"ת שדה הארץ ח"ג רס"ו לח ("חנוקיהא". ואולי קאי רק על הגביעים של זכוכית, יעו"ש סוס"י מא: "חאנוקייאס"). שמחת כהן סי' קפט. וראה גם לקו"ש חלק כא ע' 169 בהערה 44. וי"א שבכוונה נמנעו מלקרותה בשם "מנורה" כמנורת המקדש. וראה בארוכה בקובץ דברי חפץ חו' ה מאמר מנורת חנוכה, שבכ"מ נק' (לא רק "מנורת חנוכה" כ"א) גם "החנוכה", וכדומה. ואכן כך מצינו בכ"מ, נוסף להנז' שם. וראה גם בס' גם אני אודך אבוחצירא ח"ג סי"ט. ועוד.

(4) חלק כא ע' 169 בהערה 44.

(5) וידוע הפלוגתא בזה. וכבר העירו מדברי הרמב"ם "יש מצות עשה שאדם חייב להשתדל ולדרוך עד שיעשה אותה . . . ואלו הן הנקראין חובה לפי שאדם חייב על כל פנים לעשות. ויש מצוה שאינה חובה אלא דומין לרשות כגון מזוזה ומעקה שאין אדם חייב לשכון בבית

חביבות המצוה אין מקום להפקיע בידים חיוב המצוה. ואשר לכן, הנוסעים ממקום למקום, יסדרו מבעוד מועד את זמני הטיסות באופן שיוכלו להדליק נר חנוכה בעצמם בזמנו ובמקום מגוריהם. ומצוה בהם יותר מבשלוחם. [המתאכסן שלא בביתו מדליק נר חנוכה במקום האכסניא. אבל באם בשעת שקיעת החמה, זמן חובת ההדלקה, כבר אינו "ביתו", ולדוגמא שעוזב את האכסניא מיד אחרי ההדלקה ונוסע למקום אחר, ספק גדול אם יוצא שם ידי חובת הדלקת נר חנוכה. ואכ"מ⁶].

וכאן המקום להזכיר, גם בנוגע להמסדרים מסיבות חנוכה לידידים או לקרובים וכדומה, שיארגנו המסיבות בזמן ובאופן המתאים, שהמסובים יוכלו להדליק נר חנוכה בזמן בביתם. [מומלץ שלא לארגן מסיבת חנוכה בשעות הערב המוקדמות, כלומר מחצי שעה לפני השקיעה עד לזמן צאת הכוכבים. כן אסור להתחיל בסעודה חצי שעה לפני זמן ההדלקה. כפשוט, שבאם המסובים אינם מתאכסנים במקום המסיבה, שלא יוצאים ידי חובת הדלקת נר חנוכה שם].

בשיחת אור לח' טבת תשמ"ז: ידוע ש"נאות יהודה שלח להורות לפניו] גשנה" הם ד' האותיות שע"ג הסביבון (ר"ת נס גדול הי' שם) כמנהג ישראל ("תורה היא"), כפי שראו גם בבית רבותינו נשיאנו, וכידוע שישנם כו"כ רמזים בנוגע לסביבון וכל פרטיו, כמבואר בספרי טעמי המנהגים⁷.

יום ראשון, כ"ד כסלו, ערב חנוכה

במנחה – אין אומרים תחנון.

המעלה דערב חנוכה על כל ערב יום טוב – ראה שיחת מוצ"ש וישב תשל"ט.

מדליקים⁸ נר חנוכה בבית הכנסת ומברכים עליו משום פרסומי ניסא. אין לברך על הדלקה בבית הכנסת כשאין עשרה שיראו את הנרות. וטוב שיהיו עשרה בשעת אמירת הברכות⁹.

החייב מזוזה כדי שיעשה מזוזה אלא אם רצה לשכון כל ימיו באהל או בספינה ישב. וכן אינו חייב לבנות בית כדי לעשות מעקה... [ובהמשך הדברים מביא הרמב"ם דוגמא ל]מצוה שהיא חובה מדבריהם כגון הדלקת נר חנוכה, וכן העירו מדברי התוד"ה הרואה סוכה מו, א. ואכ"מ.

(6) והארכנו בזה במק"א.

(7) ונת' גם בספר השיחות תשמ"ח ע' 360 הערה 32. וראה גם לקו"ש חי"ב ע' 33 בשוה"ג. אג"ק ח"ט ע' סו. ולהעיר גם משיחות קודש תשל"ז ח"א ע' 357.

(8) מקפידים שההדלקה תהא ע"י גדול המחוייב במצוות. וראה אג"ק ח"ל ע' כד מענה מיום כ"ג חשון תשל"ה לצא"ח. ולהעיר מסה"ש תשנ"ב ע' 190.

(9) נחלקו בזה הפוסקים – ראה מג"א סתרע"א סק". מור וקציעה שם. חיי"א כלל קנד

בבית הכנסת, מניחים החנוכיה בצד דרום כשהנרות מסודרים ממזרח למערב, ומקומם גבוה, למעלה מעשרה טפחים (משא"כ בבית כדלקמן). [ב770 אין מהדרין להדליק בשמן זית. וכן הוא ב(רוב) ביהכ"ס¹⁰. ב770 המנהג שהמדליק עומד פניו לדרום ואחוריו לצפון¹¹].

כדאי לסדר את החנוכיה לפני התפלה שלא לבלבל את המתפללים באמצע התפלה.

מנהגנו שבבית הכנסת מדליקים את הנרות בסיום תפילת מנחה לפני עלינו. ואין צריך להמתין לשקיעה אלא מפלג המנחה יכול להדליק. והש"ץ מברך עליה (בפעם הראשונה) את שלושת הברכות. [בלילה הראשון לא ידליק בבית הכנסת מי שהוא אבל רח"ל].

אין להדליק עד שיגמור כל הברכות. בלילה הראשון מדליק נר אחד בצדה הימני של החנוכיה.

אין אדם יוצא ידי חובתו בהדלקת נר חנוכה שבבית הכנסת (וכן בהדלקות הפומביות ברחובה של עיר. ונכון לעורר על כך בהדלקות הפומביות ובמבצעים, כדלקמן) וצריך לחזור ולהדליק בביתו. ואפילו הש"ץ צריך לחזור ולהדליק בביתו בברכות, ואם אין לו בני בית להוציאם ידי חובה לא יברך עוד פעם שהחיינו¹².

סי"ז. שו"ת מהרש"ג ח"ב סוסי' קעב. שו"ת מנח"א ח"ב סס"ח. משנ"ב בבה"ל סתרע"א ס"ז ד"ה ויש נוהגין. לוח כולל חב"ד. וראה בקצוה"ש הערות למעשה ע' קמב.

10) שכן המנהג בפועל – כ"ה בכ"מ: ראה מנהגים דבי מהר"ם סדר חנוכה (אלא שכותב שמ"מ מצוה מן המובחר בשמן זית). נר מצוה למהר"ל ד"ה כתב הרא"ש (אף שמפקפק בזה, ולשיטתו אין יוצאים בשעוה בכלל. ובס' הזכרון פרנקל הובא כת"י נכד מהר"ל שהכריח שישנו המנהג בביהכ"נ אבל בבית לא הי' יכול לבטל). מנהגים דקהלתנו (פיורדא סמ"ז). וכ"מ במנהגים דק"ק וורמיישא. וראה מו"ק (להיעב"ץ) סתרע"ה (ועיי"ש ג"כ שמצוה מן המובחר בשמן זית. וכ"כ בכה"ח סתרע"ג סק"ג). שו"ת חת"ס או"ח סי' קפו (שרובם מדליקים בנרות שעוה. אבל ראה אלף כתב סשצ"ז). דרכי חיים ושלום סתתי"ט. ועוד. ובמכ"ש מזה שגם בבית נהגו בכ"מ בשעוה (ד"מ סתרע"ג סק"א. וכ"כ בהגהותיו לשו"ע שם ס"א). ולהעיר מזה שבפוסקים (ב"ח סתרע"ג ס"ג. מג"א שם סק"א. ט"ז סק"י. ועוד) הובא ע"ד ההידור להשתמש בשעוה שנטף מביהכ"נ.

ובטעם המנהג (נוסף לטעם הפשוט שבזמנם מחיר השמן זית הי' יקר מאד) – ראה שו"ת מהר"ץ ח"א סנ"ב. וי"א להיכרא שאינו כמו נרות שבבית, שידעו שא"י בהדלקת ביהכ"נ. ובמענה (מיום א' טבת תשמ"ה): כנראה הטעם משום: (1) טרחה דציבורא, (2) לשלול דליקה, להבטיח נקיון ביהכ"נ וכיו"ב. וראה עד"ז במקו"ח סי' קלא סק"ט למנוע בנרות ביהכ"נ בכלל להדליק בשמן ויצא שכרו בהפסדו משום קוטרא ושחרותא דכותלי.

11) וראה כה"ח סתרע"א סקס"ט שכן מנהג הספרדים. שו"ת שבט סופר סכ"ד שבמקום שנהגו כך אין לשנות ממנהג. להורות נתן ח"ז סנ"א שכ"מ מסתימת הפוסקים. וראה גם בצעטיל-מענה שבהערה הקודמת שאין התייחסות לדברי השואל עד"ז.

12) שע"ת, וכ"פ בלוח כולל חב"ד. וראה קצוה"ש הערות למעשה שם בטעם ההכרעה. וי"א שכ"ה גם בנוגע לברכת שעשה נסים. ויש חולקין בכל זה. ואכ"מ. ואם מכון שלא לצאת יד"ח אז, יכול לברך בביתו.

ליל שני, אור לכ"ה כסלו, א' דחנוכה

גם בזמן הזה שמדליקים בפנים טוב להזהר להדליק בזמנה.¹³ מנהגנו בכל ימי חנוכה (חוץ מערב שבת ומוצאי שבת) להדליק את הנרות (בביתו) תיכף אחר השקיעה [האמיתית] בין מנחה לערבית. ומדייקים שהנרות ידלקו לפחות 50 דקות (חצי שעה אחר צאת הכוכבים).¹⁴

אם לא הספיק להדליק עד זמן תפלת ערבית, יתפלל מעריב תחלה ואח"כ ידליק.

חצי שעה קודם זמן ההדלקה, אסור לאדם להתחיל במלאכה או בסעודה, ואם התחיל צריך להפסיק. במקום הנצרך, יכול לאכול אכילת עראי, היינו פחות מכביצה המוציא או מזונות, ופירות [וכן שאר מאכלים] אפילו הרבה. ומדת חסידות להחמיר גם בזה.¹⁵ אבל בלימוד תורה י"א שאין להחמיר כי אם משהגיע זמן ההדלקה ואילך. ויכול להעמיד שומר שיזכירנו.¹⁶

לא הדליק בזמנה, מדליק והולך עד שתכלה רגל מן השוק (כחצי שעה או יותר לאחר שקיעת החמה או צאת הכוכבים). עבר זמן זה ולא הדליק, מדליק והולך כל הלילה עד עלות השחר (ולכתחילה יש להיזהר להדליק לפני חצות¹⁷), ובתנאי שבני ביתו ניעורים. וכדאי להקיצם (עכ"פ שנים מהם או אפילו אחד), שיוכל להדליק בברכה. אך אם הם ישנים ידליק בלא ברכה.¹⁸

13) וגם כשאינו פתוח לרה"ר, כבימינו שמדליקים בפנים ממש (כדמוכח בכ"מ. ואכ"מ). וכמה טעמים נאמרו בזה (לחוש להסוברים שגם במדליק בפנים אינו מדליק בברכה אחר הזמן; שלכתחילה צריך לעשות כתקנת חז"ל [וע"ד דבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו או שלא תשתכח תקנת חז"ל]; שיהא בזמן קבוע שמא ישכח; שלא יתאחר עד שב"ב ישנים או שיתפזרו; שעיקר המצוה להדליק בזמן שבנ"א עדיין מתעסקים בעסקיהם; שבזמן זה עדיין בנ"א מבקרים אצל חבריהם ואיכא פרסומי ניסא; מדין זריזין מקדימין; ע"ד הסוד).

14) אופן החשבון – ראה מה שכתבנו בקובץ התמים כסלו טבת תשס"ב.

15) ע"פ הרוקח אירוסין ונשואין ששנ"ג. וראה שבילי דוד סתרצ"ב סק"ב. שם סוסי' תרעב. ולהעיר מא"א מהדו"ת סתרפ"א. וראה משה"ק בשו"ת שיח יצחק ששנ"ז. ובכע"ז – ראה שו"ת שאילת יעב"ץ ח"א ס"מ בתחלתו, והב"ד בשו"ת מהרש"ם ח"א ס"א ד"ה ובעיקר.

16) ראה שו"ע אדה"ז קו"א סתל"א סק"ב. סתפ"ט סי"ז. ואכ"מ.

17) כדעת הרש"ל. ונזכר בכ"מ ביחוד קודש.

18) הנה, כ"ה פשוטות משמעות הראשונים, במה שכתבו דהאידיא ההיכרא הוא לב"ב עד עלוה"ש. ובלשון הראב"ה סתתקע"ב: דלב"ב הרואים כל הלילה שוה להדלקה. וכ"כ בסמ"ג הל' חנוכה בשם ר"י: וכ"ז שאין בני הבית ישנים שייך פרסום הנס. וכ"ה בהגמ"י חנוכה פ"ד אות ב. וכ"ה בהגה"ה בס' הנייר הל' חנוכה: כ"ז שבני הבית ניעורים. וכ"כ בעץ חיים חזן מלונדרץ הל' חנוכה. [וצע"ק בס' המנהגים טירנא הובא בד"מ סק"ד. ואולי כוונתו שטוב להדליק כ"ז שכל ב"ב ניעורים. וכ"ה להדיא בהגהות ר"פ על הסמ"ק סי' רפ. וכן יל"פ באר"ח הל' חנוכה סט"ו ובכלבו הל' חנוכה סמ"ד בשם ר"פ, וכן בטור שם בשם הסמ"ג. או"י, בחלקם עכ"פ, דקאי במדליק בזמנו].

ואיך שיהי', כ"ד רוב ככל הפוסקים להלכה למעשה – ב"ח סוסי' תער"ב בשם רש"ל – הוב"ד בשכנה"ג סוסי' תער"ב. מג"א שם סק"ו. א"ר שם סק"ג. חכמ"א כלל קנ"ד סי"ט. סידור דה"ח סי' קפ"ב. קיצור שו"ע סי' קלט ס"י. מל"ח סק"ז סק"ז. ערוה"ש סתער"ב ס"ז. בא"ח וישב ש"א ס"ז. משנ"ב סתער"ב סק"י. א. כה"ח סק"ז. לוח כולל חב"ד. ועוד. וראה לקו"ש

אם אינו יכול להדליק נרות חנוכה בזמנו, יכול להקדים ולהדליק החל מפלג המנחה ויזהר לשים הרבה שמן בכדי שידלק חצי שעה לאחר צאת הכוכבים [ולענין ברכה – נחלקו הפוסקים¹⁹, ויש הסוברים שעדיף למנות אדם אחר שידליק בשבילו בזמן]. ובכל אופן – עדיף להדליק בעצמו בהמשך הלילה ובברכה מאשר להקדים ולהדליק מפלג המנחה.

מי שיכול להדליק בזמן אבל אין לו זמן להמתין חצי שעה ליד הנרות, טוב שידליק בזמן ואל ידחה את ההדלקה. ויתעכב קצת זמן ליד הנרות²⁰. ומ"מ עדיף להעמיד שומר²¹. (ונכון לעשות כן משום חשש סכנה).

מנהג רבותינו נשיאנו שהיו מדליקין נר חנוכה על פתח אחד החדרים ולא על סף החלון.

מי שיש לו שני בתים [או חדרים]²² מדליק במקום שאוכל²³. וצריך להדליק בבית שבו הוא אוכל בקביעות, ולכן ההולך לאכול בבית חבירו באקראי צריך לחזור לביתו ולהדליק שם.

מחנכים את הבנים להדליק בעצמם נרות חנוכה. והמנהג בימינו

ח"י ע' 275 ד"ה פירסומי. לקו"ש ח"ג וחל"ה דלקמן. וכ"ה להדיא בכמה שיחות קודש (מוצ"ש מקץ תשל"ט – בסרט הקלטה. וראה גם מוצ"ש וישב תשל"ט. ש"פ מקץ תשמ"ח ותשמ"ט). [ודלא כדעת החמ"מ סתער"ב סקי"ג. ולהעיר, שגם בחמ"מ כתב למעשה שלכתחילה יקיצם. ועוד להעיר, שבמשנ"ב בפנים סתם שלא כדבריו, ורק בשעה"צ שם סקי"ז הב"ד, וסיים עלה, שספק ברכות להקל, ומ"מ מי שירצה לנהוג כוותי' אין מוחין בידו. וראה ח' מהרצ"א סתער"ב לט"ז סק"ו שדחה הוכחת החמ"מ. וצ"ע בשו"ת אג"מ או"ח ח"ד סי' קה שפסק כוותי' דהחמ"מ, ונגד כל הפוסקים].

אבל, מי שאין לו ב"ב, ונמצא יחידי בביתו, מדליק בברכה – ראה חמד משה שם (וגסמן בלקו"ש ח"ג ע' 817 הע' 35. חל"ה ע' 319 הע' 12. ולכא' צ"ל: תער"ב). ר"ד משיחת ש"פ מקץ תשמ"ט. (ולהעיר שישנם בזה שינויים בתוכן בהנחות). והארכנו בזה במק"א, ושכ"ה גם לשיטת המג"א. ובכמה אנפי. ואכ"מ.

19) במשנ"ב הביא מברכ"י לברך. אבל בכסא רחמים עמ"ס סופרים פ"ב חזר בו ממש"כ בברכ"י. וכו"כ ס"ל דאין לברך – היעב"ץ, חת"ס. ועוד. ויל"ע במשמעות המכתב באג"ק ח"י ע' רכח. ולהעיר גם משיחת ש"פ מקץ תשמ"ה. ולהעיר שבכ"מ בדא"ח (אוה"ת חנוכה תתקמ, ב ואילך. סה"מ תר"ל ע' מג ואילך. ועוד) נת' הענין שנ"ח צ"ל דוקא אחר שתשקע החמה ולא מפלה"מ כנורות המקדש ושבת.

20) במקור הענין להתעכב ליד הנרות ולהסתכל בהן – כבר העירו מרמ"א סתרע"ז ס"ג: כי חייב לראות הנרות. ולהעיר מס' הפרדס לר' אשר ב"ר חיים ש"ח פ"א שברכת הרואה היא כברכת ראיית מקום הנס. (והארכנו בזה במק"א). וראה אגרת הטיול לאחי מהר"ל בקונטרס המילואים: העולם שמח בראיית הנרות חנוכה שזוכרים הנסים. ובמקו"ח קיצור הלכות סתער"ב ס"ב: עיקר המצוה הוא שיהי' המדליק אצל הנרות ח"ש לשמוח בהם (ושם גם ע"ד נוסח הנרות הללו (מס' סופרים פ"ב): "לראותן בלבד"). ובכ"מ שיש חשש ביזוי מצוה כשמדליק והולך מיד. וראה גם שו"ת שב יעקב סכ"ב. ויש שכתבו גם מצד שמירה, כפס"ד השו"ע חו"מ סתי"ח סי"ב: שהי' לו לישב ולשמו. ובכמה ספרים נת' גם ע"ד הדרוש. וראה סה"ש תשמ"ט ח"א ע' 132 הע' 82. שיחת מוצאי זאת חנוכה תשל"ה. ועוד. ועכ"פ, באופן המבואר בפנים, שפיר דמי.

21) ומפי השמועה עד"ז בהנהגת כ"ק אד"ש, מעשה רב. וראה בהערה הקודמת.

22) יש שר"ל ולחלק בד"ז. והארכנו בזה במק"א. ואכ"מ.

23) ולהעיר מר"ד משיחת ש"פ מקץ תשמ"ח בשלילת הסברא להדליק בחדר שינה (משא"כ בחדרי הילדים, עיי"ש).

לחנכם מגיל רך ביותר. כדאי ונכון שהילדים ידליקו נר-חנוכה בפתח חדרם הפרטי (כמובן, צ"ל באופן של זהירות מסכנה וכו').

בספר השיחות תשמ"ח²⁴: כדאי ונכון שבפתח חדר הילדים תהי' גם מנורת (והדלקת נר) חנוכה (נוסף לכך שבדאי יסבירו להילדים התוכן והמשמעות דהדלקת נרות חנוכה, בסגנון המובן להם) שע"ז יתוסף יותר בענין החינוך, הן בנוגע לילדים, שכאשר רואים את מנורת החנוכה בפתח החדר שלהם, נעשה רושם חזק יותר בנפשם כו', והן בנוגע להחדר, "מקדש מעט", ע"ד ומעין ומרמז על חינוך ביהמ"ק בחנוכה²⁵.

בחורים הלומדים בישיבה מדליקים בפתח חדרם האישי בפנימיה (כמובן, בהתאם לכללי הבטיחות. וד"ל)²⁶. ועד"ז בבנות הלומדות בסמינרים מחוץ לעיר, שעליהן לסדר לצאת ידי חובת הדלקת נר-חנוכה במקום דירתן. וניתן לסדר שאחת מהן תדליק עבור ובשליחות כולן.

כתב הט"ז: מי שיש לו דירה בעיר והולך פעם אחד חוץ לביתו וסועד אצל חבריו פשיטא שלא יניח ביתו וידליק בבית שהוא אוכל שם פ"א אצל חבריו אלא צריך לילך בביתו ולהדליק שם. . . בזה שיאכל כאן שעה או שתיים וישוב למקומו אין שום סברא לומר שידליק שם ולא בביתו דזה הוה כאילו עומד בשעת הדלקה על רחוב העיר דאין שייך לו שם הדלקה. הגם שראיתי קצת בנ"א בשעה שאוכלים בסעודה אצל אדם אחר שולחים אחר נרותיהם ודולקים שם. . . וטעות הוא בידם ואינם מבינים דבר זה²⁷.

גם נשים חייבות בנר חנוכה. הנהגת בית הרב הוא שהנשים לא מדליקות בעצמם, אלא יצאו בזה ע"י אביהן, והנשואות – ע"י בעליהן²⁸. מי שאין לה בעל או שבעלה אינו מדליק בבית, חייבת

(24) ח"א ע' 162.

(25) וראה גם התועודויות שם ע' 133. ושם ע' 91 עוד פרטים בדבר. והמסקנה – שיש לעיין ולבדוק בכל מקום לגופו של ענין את התוצאה בפועל, באיזה אופן יוסיפו בחינוך (דהילדים או הרואים). ושם בשיחה (בסרט הקלטה ולא נדפס) נז' הצדדים לחיוב ושלילה. ועיי"ש עד"ז בנוגע להדלקה ע"י בנות. אבל בשלשלת היחס שבתחילת "היום יום": "מעורר שכל ילד/ה ידליק נרות חנוכה בפתח חדרו ("בית מקדש" פרטי)". וראה מאוצר המלך ח"ג ע' 128 במענה לשאלה בשנה הבאה (תשמ"ט): "שאלה לרב" (ואולי הכוונה מדין נדר). בשנת תשל"ד נתפרש להדיא ש"נתקבלה הוראה דחופה מכ"ק אדמו"ר שליט"א שכהוראת שעה תדלקנה גם הבנות נרות חנוכה". וראה דברי שלום ספר זכרון (שור) ע' נה (יומן מתשל"ה).

(26) אף שבכלל צ"ל בחדר שאוכל, כנ"ל בפנים. והאריכו בזה אחרוני זמנינו. וראה שו"ת אגרות משה יו"ד ח"ג ס"ד סק"ה. או"ח ח"ד ס"י ע סק"ג. וכבר העירו שבט"ז סתרע"ז סק"ב מציין להלכות עירובין בשש"ע ס"ה. ועיי"ש במג"א סק". וכן במג"א סק"ז מציין לדיני עירובין, סת"ט ס"ז. וראה מה שכתבנו מזה בקובץ הערות הת' ואנ"ש 770 חנוכה תשע"ב. ולהעיר מהמסופר במקום ההדלקה בתשמ"ט – מעשה מלך ע' 308.

(27) והארכנו בזה במק"א, ושם בדעת הב"ח המג"א ואדה"ז בכ"ז. וגם כתבנו ע"ד הנהגת כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע בזה. ואכ"מ.

(28) כ"ה בספר המנהגים. ובכ"מ. וראה שיחת ו' תשרי תשל"ה ע"ד הדיוק וההדגשה בהנהגה זו. ועד"ז בארוכה – בשיחת אור לכ"ז כסלו (ביחידות כללית) תנש"א. וכע"ז בשיחת

להדליק בביתה בעצמה או ע"י שלוחה. אבל אינה יכולה לצאת על ידי הדלקת קטן או קטנה.

בלקוטי שיחות²⁹: ידוע מה שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר, שאביו כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, כשהי' עוזב את ביתו לפני חנוכה הי' מצווה לזוגתו הרבנית שטערנא שרה נ"ע שתדליק המנורה בעצמה (אף שהברכות היתה שומעת מא' הגברים).

יש להדליק, כשכל בני הבית מקובצים יחד, לפרסם הנס. וטוב שידליק קודם ובסמיכות לזמן אכילת ארוחת ערב שאז מקובצים יחד. וכשאינ בני ביתו בבית, מותר לאחר זמן הדלקת נרות קימעה בכדי שידליק כשכל בני ביתו נמצאים. בכלל, ראוי שיהיו כל בני הבית נוכחים בשעת ההדלקה, אבל אינו מעכב³⁰.

מנהגנו להדליק בחגירת אבנט, אבל לא בבגדי שבת.

מצוה להניח המנורה בטפח הסמוך לפתח משמאל, (אם אין מזוזה בימין, כגון בפתח הפטור ממזוזה, וגם אם זה שאין מזוזה הוא היפך השו"ע, יניח בימין). מנהגנו, שמניחים המנורה בעובי המזוזה בחלל פתח החדר, ומעמידים המנורה על כסא. ואין מדייקים אם הנרות דרום וצפון מונחים או מזרח ומערב מונחים.

נר חנוכה צריך להניחו למעלה מג' טפחים (לערך 10 אינטש). ומצוה להניחו למטה מעשרה טפחים (לערך 31 אינטש). (ואין מנהגנו לדייק שיהיה למעלה משבעה טפחים, או בסמוך לג' טפחים [מהרצפה]). הניחו למעלה מעשרה טפחים, יצא. אבל אם הניחו למעלה מעשרים אמה לא יצא.

ליל כ"ג כסלו תשמ"ט, שמכמה טעמים עדיף ("בילכער") שידליק גבר ולא אשה. וראה גם סה"ש תש"נ ע' 194 ובהערה שם, שחינוך הבנות בנוגע לחנוכה – הוא **בשאר** עניני חנוכה. וראה זה פלא בר"ד משיחת ש"פ ויצא תנש"א*, שהבנות יוצאות יד"ח ע"י האח, ע"ד שהאם יוצאת ע"י הבעל.

בנוגע להוראות ע"ד הדלקה ע"י בנות בחדרם – ראה לעיל בקטע המתחיל "בספר השיחות תשמ"ח" ובהערה שם.

*בסה"ש שם ע' 165 ובהערה 110 נז' רק עצם הענין שנשים ובנות אינן מדליקות.

(29) חלק ל' ע' 312. – בשיחת שבת חנוכה תש"ו (סה"ש תש"ו ע' 21) בסגנון אחר קצת, שבנוסף לשמיעת הדלקת נרות חנוכה מאחר, מהגברים, צויה שתדליק בעצמה ג"כ. ובהערה שם: צ"ע בברכה או לא. אבל בלקו"ש משמע יותר שהדליקה ללא ברכה. ולהעיר משיחת ו' תשרי שבהערה הקודמת, ע"ד הנהגת בית הרב, ובהדגשה, **שלא** ידליקו הבנות והנשים בעצמן, זולת כשהבעל נוסע. וכפה"נ, גם באופן כזה, דייקו שיהי' ללא ברכה. [הלשון בשיחה הנ"ל "בענטשן" – היינו גוף ההדלקה, כפשוט. וראה עד"ז בקו"א לשו"ע אדה"ז סרס"ג סק"ד].

(30) ראה מג"א סתרע"ב סק"ח בשם מחזור מ"צ. מקו"ח בקיצור הלכות ס"א. ועד"ז במנהגי וורמיישא. משנ"ב שם סק". וראה מנהגי מהרי"ל ריש הל' חנוכה. ולהעיר גם ממג"א סתרע"ו סק"ד בשם הב"ח.

אבל כשבעלה מדליק משמע דגם כשאינה עומדת שם מהני, ראה גם בשו"ת מהר"ח או"ז סקכ"ח. וראה ברכת הבית בשערי ברכה שנ"ד ס"ה. שו"ת מנחת שלמה ח"ב סנ"ו סק"ב.

ועפ"י, שקו"ט ג"כ אם חייבים בברכת הרואה – ראה א"א מהדו"ת סוסי' תרעה. וראה מש"כ ביומין דחנוכה ס"מ. ברכת הבית שם ס"ט.

ובלא"ה, עוד ענין – לספר לב"ב ענין הנסים שנעשו וכו' (ראה קיצור שו"ע סי' קלט ס"א).

בנוגע לדינים הנ"ל בחנוכיות גבוהות, ואם הכוונה למקום השלהבת או לחנוכיה – להרבה פוסקים, אם השלהבת אינה למטה מעשרים אמה לא יצא. וכן צריך להניח המנורה באופן שהשלהבת תהא למעלה מג' טפחים, אבל גוף המנורה אפשר להניח על גבי קרקע, אם יש צורך. ואם חושש לבזיון, אפשר להניח מגש מתחתיה. אמנם, כשאמרו שמצוה להניחו למטה מעשרה טפחים, די בכך שחלק מהמנורה נמצא למטה מעשרה טפחים, אף שהשלהבת היא מעל עשרה טפחים (להרבה פוסקים). ובפרט בזמנינו, שמדליקים בפנים, ופרסומי ניסא הוא רק לבני בית, היודעים שהודלקה לשם מצוה. אם חוששים שהילדים ישחקו עם הנרות, אפשר להקל להניחו למעלה מעשרה טפחים.³¹

31) הארכנו בכ"ז במ"מ וציונים להלכה יומית אות תסז. והועתק כאן משם: למע' מג"ט: מקורו בראשונים, ראה מרדכי שבת סרס"ח. טור וב"י או"ח סתרע"א בשם מהר"ם מרוטנבורג. והטעם, לפי שכל פחות מג' ה"ה כארעא סמיכתא – כ"ה בב"י. ובב"ח שאינו ניכר שבעה"ב הניחו שם. ובלבוש ס"ו הוסיף שאין הבריות משגיחין עליו וליכא פרסו"נ. וראה גם במחה"ש למג"א סק"ו.

ונחלקו הפוסקים אם יצא בדיעבד – ראה פר"ח, הובא בפמ"ג בא"א סק"ו שיצא. ובקיצור שו"ע סקל"ט סי"ג שלא יצא. וכ"מ קצת מד' הלבוש דלעיל. ובאמת, כ"מ כבר בל' הכלבו סמ"ד ואר"ח הל' חנוכה ס"ג.

אם אזלינן בתר השלהבת או גוף המנורה (הנרות) – שקו"ט בזה בכ"מ. ולכא' תלוי בטעמים הנ"ל. וראה שו"ת מנחת יצחק ח"ו סס"ה סק"ב. קנין תורה ח"א סקל"א סק"ב. להורות נתן ח"ד סס"ג סק"ח. שו"ת ויען יוסף ח"ג סת"א סק"ג. וידוע שכך נהגו אצל כמה צדיקים במנורה גבוהה ע"ג הרצפה. ומהם, שהמנורה היתה נתונה בטס על הרצפה. ובס' המנהגים ע' 70: מעמידים המנורה על כסא. ומשמע שהקפידו שגם גוף המנורה לא יהא על הרצפה (ללא הפסק), אא"כ נפרש שהכוונה להוציא מהסברא לדבק הנרות לכותל או לתלות המנורה (כבסידור אדה"ז שהוא "המנהג הנכון", אלא דקאי עמש"כ שם "בעובי המזוזה בחלל הפתח"). ולהעיר מס' ליובאוויטש וחייל' ע' 51.

למטה מי"ט: הטעם משום פרסו"ג, שדבר העשוי לאור אין דרך להניחו כ"כ למטה כמבואר בראשונים – ראה ברא"ש שבת פ"ב ס"ה. ועד"ז ברא"ש ב"ב פ"ו סי"ח. וכ"כ ברי"ו נ"ט ח"א. ובריטב"א שבת כא, ב – בכדי שיהא הוא ונורות ברשות אחת, שלמע' מי"ט ה"ז כרשות אחרת. וראה גם באו"א קצת, בשיטה להר"ן שם בשם הרא"ה והרשב"א.

ואי שגי שגוף הנר למטה מעשרה – ראה במקו"ח בקיצור הלכות ס"ו שלמדדקים גם ראשי הנרות למטה מיו"ד. (ויתכן שכוונתו למדדקים בכללות הדין דלמטה מי"ט, שהיו אינו מעכב, ולכמה פוסקים א"צ ליהרר בזה). וכ"כ בכה"ח סק"ב עפ"ד הפמ"ג דלקמן (בנוגע לכ' אמה), שצ"ש שהלהב יהא למטה מיו"ד. וראה גם ערוה"ש סוסכ"ב. (אבל שם משמע דמירי באופן שהפמוט גבוה יותר מהשלהבת). שו"ת דעת כהן סל"ב, עיי"ש ע"ד מנהג כמה גדולים וטובים שהקפידו על כך. וראה מנח"י שם. להורות נתן שם. ועוד.

אבל בלקט יושר הל' חנוכה שאם תחתון של הנר תוך יו"ד סגי. וידוע שכן ה' אצל כו"כ צדיקים במנורות הגבוהות (והיינו, לא רק הנר עצמו כ"א המנורה). ולהעיר מל' יסו"ה: לקבוע המנורה למטה מי"ט מהקרקע ולמע' מג"ט. ויתכן שכוונתו על השלהבת. ובפע"ח שער החנוכה: שיכוון האדם כשמוריד ידו להדליק. ויל"ע.

ובזמנינו שהרגילות להניחה בפנים – ריטב"א שבת כא, ב ד"ה ודחינן. מרדכי שבת סרס"ו. ועפ"ז – בא"ר סתרע"א סק"א. אבל ראה בב"י בדעת הטור. וראה משנ"ב סק"ז. ועוד. וילה"ע, שבזמנינו שמדליקין במנורה מיוחדת לחנוכה וגם יש אור חשמל בבית, הרי בלא"ה ניכר שהדליקו למצוה.

למע' מכ' אמה: לא שלטא בה עינא וליכא פרסו"נ (רש"י שבת כב, א ד"ה פסולה) שאינו ניכר (רמב"ם חנוכה פג ה"ז). וגם כשמדליקים בפנים – ראה טור וב"י סתרע"א, ודלא כדעת רבינו יואל הלוי – הובא בטור ועוד.

ואפי' אם גוף הנר למטה מכ' – מקו"ח קיצור הלכות ס"ו. פמ"ג שם במ"ז סק"ה, הובא במשנ"ב שם בשעה"צ סקל"ג. וכ"ה בחי' מהרצ"א (מכת"י) עהרמב"ם חנוכה פ"ה ה"ו. אבל ראה בחכמת שלמה שם.

כאשר מונחים כמה חנוכיות אחת ליד השניה, יזהר לשים רווח ביניהם בכדי שיהיה ניכר כמה נרות מדליקים באותו לילה, ולא יראו כולם כחנוכיה אחת.

השמש מקומו גבוה משאר הנרות. אפילו רבים המדליקין צריך להניח אצל כל אחד ואחד שמש, אפילו יש נר על השולחן, כשמדליקים כל אחד במקום אחר בבית. [ולהעיר שישנם כו"כ טעמים (וגם ע"ד הסוד) להדלקת השמש (ומובא בספרים שמדליקים סך הכל מ"ד נרות במשך חנוכה), ולכן יש מקום להדר שגם כשמדליקים כולם במקום אחד, ע"י היכר כנ"ל (ולדוגמא בחנוכיות נפרדות), שיהא לכאן"א שמש³²].

(32) מועתק בבאן ממענה לשואל כענין בענין זה:

במענה לשאלתו בהנכתב בגליון לוח יום יומי לימי החנוכה ש"אפילו רבים המדליקין צריך להניח אצל כל אחד ואחד שמש, אפילו יש נר על השולחן", מהו המקור לכך - הנה, כל הנ"ל הועתק כמעט מלה במלה מהמג"א (סתרי"ג סק"ה) שכתב בזה"ל: "ואפילו רבים המדליקין צריך להניח אצל כל אחד ואחד שמש אפילו יש נר על השולחן (רמ"א בתשו' סי פ"א) וכ"מ בב"ח ורש"ל מיקל ע"ש".

והנה בגליון הנ"ל נכתבו הדברים בסתמא, וכמעט כלשון המג"א, מבלי להיכנס לפרטי הדברים, בכדי שלא לבלבל את הקורא בדברים מסובכים, ודיו לעבד שיהא כרוב, והיינו להיצמד ללשון המג"א.

אבל יש מקום להעיר, שהמעין במקור הדברים יראה שמסתבר לומר, דהתם מיירי באופן שמדליקים כאן"א במק"א (וכפס"ד הרמ"א סתרי"ג ס"ב שכצ"ל), וכדמשמע קצת מלשון שו"ת הרמ"א (שציין במג"א): "כ"מ צ' שמש א' לנרותיו ופוק חזי מאי עמא דבר, דכן נוהגין דכ"מ שמש שלו עומד עליו ומשמשו", משא"כ כשמדליקים כולם במקום א' (ע"י היכר, בחנוכיות נפרדות) יש מקום לומר שא"צ שמש לכאן"א.

אמנם, אף שע"פ הלכה מסתברים הדברים, ובפרט שלפי הטעמים ע"ד הנגלה (שלא יאמרו לצורכו הדליקו או בכדי שלא ישתמש לאורם), נראה שבמדליקים במקום אחד א"צ בשמש בפ"ע, וכש"כ בזמנינו כשיש גם אור החשמל - מ"מ, לגופו של ענין, יש לציין שבספרים הובאו כמה טעמים נוספים לשמש, ומהם טעמים שהם ע"ד הסוד. ובכ"מ (ראה קב הישר ספצ") מבואר גם שקדושת השמש יתירה מקדושת נרות המנורה. [ועד שהזהירו המקובלים שלא להשתמש לאור השמש ("וכפי הסוד אם נהנה מאורה עושה פגם גדול שיתאחזו החיצונים באור העליון וכנזכר בדברי רבינו האריז"ל" - בא"ח ש"א וישב סי"ד. ועד"ז בקב הישר הנ"ל. ועוד). ולהעיר, שיש"א גם ע"ד הנגלה שלכתחילה אין להשתמש לאור השמש - ראה פמ"ג תרעג סק"ד. משנ"ב שם סקט"ו. וכ"ה בסי' יעב"ץ שער ניקנור נר ה סק"ד].

וגם האריכו בכ"מ בטעמא דמילתא שצ"ל סך הכל מ"ד נרות דוקא (ומקורו טהור כבר בראשונים - ראה קונטרס סוד הדלקת נ"ח לר"י סגי נהור בנו של הראב"ד).

ולפ"ז, מקום לומר - אף שבגליון הנ"ל לא נתפרש להדיא - שגם בזמנינו כשיש אור החשמל, וגם כשכולם מדליקים במקום אחד, יש מקום להרוצה בכך להדר בזה.

וי"ל עוד, שכ"ה ג"כ ע"פ מש"כ כ"ק אדמו"ר בטעמא דמילתא שמדליקים שמש גם ביום בביהכ"נ - שיש עוד טעמים בענין ה"שמש" - וכמו: שלא להכשל בהדלקת נר מנר (ע"י קיסם); דוגמת הכהן המדליק הנרות (שעפ"ז מבוארת התמי' שהשמש מקומו למעלה מן הנרות, וארז"ל הסימן שרפים ממעל לו) ועוד. עכ"ה ק. [ולהעיר שככל הדברים והאמת האלה - שהוא דוגמת הכהן ולכן ה"ה ממעל וכו' - מבואר שם בקב הישר, ובכ"מ].

ומכיון שכן, לטעם ב' הנ"ל (משא"כ לטעם הא' - נראה דבחד שמש סגי), י"ל שכמו שמדליקים לאור השמש בביהכ"נ ביום בכדי שיהא דוגמא לכהן, ה"ה והוא הטעם שכל המדליק בפ"ע הדלקה בפ"ע צ"ל אצלו שמש בפ"ע, וה"ז ככהן המדליק בפ"ע (שהרי טעם הנ"ל במקורו לא הובא לגבי ההדלקה בביהכ"נ).

אלא, שעדיין יש מקום בדוחק לבע"ד לחלוק, שהרי לדעת הרמ"א, וכ"ה מנהגנו, מדליקים הנרות מן השמש, וא"כ כשכולם מדליקים ע"י השמש, אף שמונח אצל מנורת חברו, י"ל שה"ז כבר בדוגמא דכהן המדליק.

ומ"מ, לפי משנת"ל בגודל מעלת השמש, ושיש טעמים ע"ד הסוד בהדלקת השמש (וכרמיזת כ"ק אדמו"ר שיש עוד טעמים .. ועוד". וכפשוט דטובא גיזי בגווי'), ובמופלא ממך אל תדרוש, ואין אתנו יודע עד מה בסוד הדברים, ועוד ועיקר שכנ"ל לפי הסוד צ"ל דוקא

בלילה הראשון מדליק נר אחד ומניחו בצדה הימני של החנוכיה.

הלכתא למשיחא: בשיחת ערב חנוכה תש"נ: ויש לעיין האם כבר בתחילת בואו של משיח צדקנו תהי' הלכה כבית שמאי, וכבר בשנה זו ידליקו ביום הראשון של חנוכה שמונה נרות, דא"כ מובן שגם ההכנות לחנוכה, צריכות להיות בהתאם לזה וכו'. ובשיחת ש"פ וישלח תשנ"ב: ואז תהיה ג"כ השלימות דמוסיף והולך מיום ליום וכו'. ולהעיר שע"פ שיחת שמח"ת תשנ"ב, בתקופה הראשונה של ימות המשיח ההלכה תהי' כבית שמאי, ובתקופה השנייה תהי' ההלכה גם כדברי בית הלל וגם כבית שמאי, משום שאז יתגלה בעולם הגשמי הגילוי של עצמותו ית' שהוא נמנע הנמנעות ואצלו הרי "אלו ואלו דברי אלקים חיים". [ולהעיר שלפי גירסא אחת³³ כל המועדים בטלים לימות המשיח חוץ מחנוכה ופורים³⁴].

ידליק את השמש לפני אמירת הברכה הראשונה כדי שיהא מוכן להדליק עמו תיכף אחר הברכה.

מברך להדליק נר חנוכה, שעשה נסים ושהחיינו ואחר כך מדליק את הנרות, וצריך להחזיק את השמש צמוד לנר עד שיידלק רוב הפתילה היוצאת החוצה. אמירת הנרות הללו, לאחר גמר ההדלקה.

אם כבר ברך את הברכות במקום אחר (כגון הש"ץ שבירך בבית הכנסת או שיצא למבצעים ובירך שם) ידליק שוב בברכה, אבל לא יברך שהחיינו אלא אם כן מוציא את בני ביתו ידי חובה. וראה לעיל בדיני הדלקה בבית הכנסת, עוד פרטים בדבר.

חמירא סכנתא מאיסורא: יש להיזהר ביותר שלא להשאיר הנרות ללא שמירה ראויה. מוכרחים למנוע מהילדים גישה לחנוכיה דולקת ולגפרורים וכו'.³⁵

נוהגים להתעכב סמוך לנרות כחצי שעה.

למנהגנו שצריך שידלקו הנרות 50 דקות לכל הפחות, באם כבה נר בתוך זמן זה יחזור וידליקו בלא ברכה.

הדלקת מספר מ"ד נרות – מקום גדול לומר שגם במדליקים במקום א', כדאי שלכאור"א יהא שמש בפ"ע. וכמדומה שכן המנהג פשוט.
ועוד זאת מכיון שיש כמה טעמים שלא נתפרשו ("ועוד"), יתכן שלכמה מהטעמים צ"ל בדוקא כנ"ל.

33) הובא באגרת הטיוול דרוש אות מ. ס' החיים ח"ג רפ"ז. וראה לקו"ש ח"ה ע' 172 הערה 4.

34) וראה עט"ז סתרע"ו שנוסח הברכה "להדליק" קאי על הדלקת נ"ח לעת"ל. אבל להעיר ממשמעות מגיד מישרים פ' ויקהל שרק סיפור הנס שייך לעת"ל. וי"ל. וראה בן איש חיל ח"ב דרוש א' לש"ש. וצ"ע בגדר הדלקת נר חנוכה בלילה לעת"ל – ראה בשמו"ר פי"ח, יא: לעתיד לבא הלילה נעשה יום שנאמר והיה אור הלבנה כאור החמה. ולהעיר משו"ת באר משה ח"ח סי"ז.

35) ולהעיר מר"ד משיחת ש"פ מקץ תנש"א, שכאשר שוכבים לישון אין מקום שיהיו דולקים נרות חנוכה.

לאחר שיעור זה יכול לטלטל את החנוכה אפי' אם הנרות דולקים. אסור להשתמש באור נרות חנוכה (ולכמה דעות – גם לאור ה"שמש", ולכן צריך עוד נר נוסף, או אור חשמל³⁶, להשתמש לאורו). ואין להדליק את השמש מנרות חנוכה. גם אחרי שיעור ההדלקה אין להשתמש באורם.

מותר לכבות הנרות אחרי 50 דקות³⁷.

נוהגות הנשים שלא לעשות מלאכה משך 50 דקות מזמן ההדלקה. [ויש שנהגו כן גם באנשים]. אחר שיעור זמן זה עושים מלאכה שלא כנגד הנרות. המנהג לאסור רק מלאכת תפירה, סריגה, כיבוס וגיהוץ, וכיוצא בזה, אבל שאר עניני הבית כגון שטיפה, וכיבוד הבית, בישול ואפיה לא נהגו לאסור [ולהעיר מהלשון במכתב דלקמן].

במכתב כללי לימי החנוכה³⁸: נהגו הנשים להוסיף בזה "שלא לעשות מלאכה בעוד שהנרות דולקות" – חדורות הן בענין ותוכן דנרות חנוכה הדולקות עד שאין להן שייכות לשום מלאכה³⁹.

הנהגת כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע שלאחרי הדלקת נר חנוכה היה יושב בסמיכות לנרות חנוכה ולומד תורה [וכמובן שלא השתמש עם האור דנרות חנוכה]. ובכמה שיחות נזכר ההוראה מזה להוסיף בתורה בימי חנוכה.

מעות חנוכה – ראה להלן ה' דחנוכה. ושם ע"ד ההוראה ליתן בכל יום.

נוהגין להרבות בצדקה בימי החנוכה.

ערבית: אין להפסיק בין ברכת 'השכיבנו' ל'שמונה עשרה' להכריז 'ועל הנסים'. דין השוכח, ראה בהערה⁴⁰.

36) וכ"ה בר"ד משיחת א' דחנוכה, לתפארת זקנים לוי יצחק, ה'תנש"א.

37) כ"ה מעיקר הדין. ויש מחמירים שלא לכבות. אבל בספר המנהגים משמע שהכרעת מנהג בית הרב בזה להקל.

38) נדפס בלקוטי שיחות חכ"ה ע' 512.

39) וראה בטור ברקת או"ח סתר"ע. ספר המצוות להצ"צ מצות נ"ח רפ"ג (דרמ"צ ע"ד, א).

40) שכח לומר ועל הניסים בתפילה ונזכר לפני שאמר את השם בברכת הטוב שמך – חוזר ומתחיל ועל הניסים. (ראה בארוכה בבירור הלכה שנדפס בנספח שבלוח יומי לימי הפורים תשע"ח). אבל אם לא נזכר עד לאחר שאמר את השם אינו חוזר (יש אומרים שיאמר לפני יהיו לרצון השני: "הרחמן הוא יעשה לנו נסים, כמו שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה בימי מתתיהו וכו'").

טעה ואמר "בימי מרדכי ואסתר וכו'", חוזר ואומר "בימי מתתיהו וכו'", וגומר תפלתו (שאמירתו "בימי מרדכי וכו'" אינו בגדר שקר (ראה אג"ק חט"ז ע' ב, וכפס"ד קצוה"ש סכ"א בבדה"ש סק"ח וסק"ט בדעת אדה"ז (סי' קח סי"ח). ולהעיר ממג"א סתרצ"ג סק"א שאמירת על הנסים בשאר ימים, ה"ה כמאורע שלא בזמנו. וכ"ה בדה"ח סל"ג סק"צ שהוא שקר גמור. אבל ראה דמשק אליעזר לנדא סוסי' קח. ומ"מ, יש לחלק, שבשאר ימות השנה ל"ש לומר "עה"נ כו' שעשית כו' בזה"ז", משא"כ בחנוכה. ומש"א בימי מרדכי וכו' – הו"ע בפ"ע. אבל במקו"ח סי' קח סוס"ק יב נראה דס"ל שאמירת עה"נ שלא בזמנו אינו שקר (ואולי מיירי רק כשהקדים יום א', דשייך שפיר לומר "בזה"ז"), ועכ"ז נשאר בצ"ע אם מחזירין כשהחליף

מבצע חנוכה: יש לדאוג שבכל בית יהודי תודלק מנורת חנוכה. ולהשתדל שכל הגברים, ובכללם גם ילדים צעירים, ידליקו נרות חנוכה בפני עצמם. וכן, להדליק נרות חנוכה באופן של "פרסומי ניסא", במקום הציבורי והמרכזי ביותר. **ובמעמד זה צריך לעורר את הנאספים אודות הדלקת נר חנוכה בביתו של כל אחד ואחד.** ומה טוב – להכריז שלא יוצאים ידי חובה בהדלקה הפומבית, אלא כל אחד צריך להדליק נרות חנוכה בביתו.

[בעל עסק המדליק במקום עבודתו משום פרסומי ניסא, לא יברך על ההדלקה אלא אם כן שם את החנוכיה במקום כזה שיותר מעשרה יהודים יראו אותה בתוך חצי שעה⁴¹].

ברמב"ם מובא שימים אלו הם "ימי שמחה"⁴², וכן כתב הרמ"א ש"יש קצת מצוה בריבוי סעודות", ולעניין מעשה מנהג קדום הוא להרבות בסעודה בימים אלו⁴³. וטוב שיאמר בהם שירות ותשבחות להשי"ת על הניסים שעשה לאבותינו בימים אלו ויחשב לו כסעודת מצווה לכל הדעות. ובכמה שיחות נזכר בנוגע לענין השמחה בחנוכה, דאף שיש בזה חילוקי דעות יש להדר בה באופן דמהדרין מן המהדרין, כולל גם בנוגע להתועדות חסידים והחלטות טובות (עם בני משפחתו וכיוצא בזה). [בראש חודש ובשבת חנוכה יש להוסיף בסעודה יותר מבכל שבת ור"ח].

נוהגים לאכול גבינה ומאכלי חלב.

"מנהג ישראל ("תורה היא") לאכול מאכלים שעשויים בשמן לזכר נס השמן"⁴⁴.

מפורים לחנוכה. וראה שו"ת שלמת חיים (מהדורת תשנ"ה) סי' שצא. ואם כבר אמר שם השם שבחתומת הברכה, גומר תפלתו כרגיל.

אמר ועל הנסים וטעה והמשיך כנוסח ברכת המזון ואמר "ועל הכל", אם נזכר לפני שאמר "ואכלת ושבעת גו'", יחזור ויאמר "ועל כולם יתברך". אבל אם כבר אמר "ואכלת גו'" דינו כשח באמצע התפלה שחזור ל"רצה". ואם נזכר אחרי שאמר "יהיו לרצון" השני, חוזר לראש התפלה.

41) ראה לעיל השקו"ט אם צ"ל בעת הברכה. וטוב שיהיו כבר בעת הברכה. נשים וקטנים מצטרפים – שו"ת רב פעלים ח"ב או"ח סס"ב. מור ואהלות פוסק אהל המנורה הטהורה סי' ב (ס, א). חזו"ע חנוכה ע' נב. [והשוללים – דס"ל, שמעיקרא לא נתקן רק במקום עשרה אנשים בביהכ"ג].

42) וראה גם ברא"ש מו"ק פ"ג ספ"ז, והובא בטור או"ח סי' תכ ויו"ד סי' תא "דהללו ימי שמחה נינהו" (לענין צידוק הדין). ולהעיר ממגילת אנטיוכוס: על כן קיימו בני חשמונאי לבני ישראל לעשות שמונה ימים אלו ימי שמחה וכבוד וקוראים להם ימי שמחה. ובסימני הדינים ברי"ף הל' ר"ח וחנוכה (נד' בסוף מס' נדה) לבעל שלה"ג ס"ק שו: חומר מצות שמחת חנוכה.

43) בלקו"ש ח"י ע' 142 הע' 6: להעיר אשר בפורים דכתיב בהו "ימי משתה ושמחה" צ"ל לדעת הרמב"ם סעודת בשר (אין שמחה אלא בבשר). ועיי"ע שם ע' 144. ועד"ז בלקו"ש ח"ל ע' 204 הע' 10, ושי"ג למש"כ בבנין שלמה מהרמב"ם. [וראה גם ח' מהרצ"א להל' חנוכה (כד, ד)]. וראה גם שיחת מוצאי שבת מקץ תשל"ח. אבל להעיר מסה"ש תשנ"ב ע' 194 הע' 5. לקו"ש חט"ו ע' 366 הע' 8. ולהעיר מל' התוס' תענית יח ב – ד"ה הלכה.

44) נתבאר בספר השיחות תשנ"ב ע' 196.

בעיקר המנהג לאכול לביבות וסופגניות וכו' – כבר העירו מכעי"ז בכת"י בשם אבי הרמב"ם (נדפס בקובץ שריד ופליט ירושלים תש"ה). אבן בוחן סל"ח ע' טו ואילך. ועוד. כן העירו

על לביבות (לאטקעס) העשויים מתפוחי־אדמה מגוררים מברכים בורא פרי האדמה. ואם תפוחי האדמה נתרסקו לגמרי, או אם נעשו מקמח תפוח־אדמה, מברכים שהכל נהי' בדברו. אם הוסיפו קמח לטעם, מברכים בורא מיני מזונות.

על סופגניות מברכים בורא מיני מזונות ומעין שלש (על המחי'), ואפילו קבע סעודתו עליהן ואכל כדי שביעה. המנהג לברך עליהן גם בתוך הסעודה כשאוכלן בתוך חטיף או לקינוח בסוף הסעודה. אבל אם אוכלן למזון ולשובע, דינן כשאר דברים הבאים בתוך הסעודה ונפטרו בברכת הפת. מצוי בשוק סופגניות שלא נטגנו בשמן עמוק ואין לאכול מהן כדי שביעה כי אם בתוך הסעודה, וצריך לאוכלם למזון ולשובע⁴⁵.

אין לחמם סופגניות בשבת, גם אם מניחן על גבי קדירה שעל האש⁴⁶. סופגניות מטוגנות פטורות מהפרשת חלה⁴⁷.

אומרים בברכת המזון, בברכת הארץ ("נודה לך") ועל הנסים. דין השוכח, ראה בהערה⁴⁸.

נהוג לאחל "א פרייליכען חנוכה" (או "א גוטען חנוכה")⁴⁹.

מזמר אכלו משמנים (וראה עוד מזה בסיני ח' קטו ע' סה ואילך). ובכמה מספרי חסידות – ראה שארית ישראל מוילעדניק מהדו"ח ע' רנו. הנסמן בס' פניני המועדים פ"ט ע' קכ. טעמים מחודשים – בהליכות שלמה חנוכה פי"ז ארחות הלכה הע' 20. מוע"ז ח"ח ליקוטי הערות ע' לו.

(45) ראה בכ"ז בארוכה במ"מ וציונים להלכה יומית אות תעב. וש"נ.

(46) הן מצד בישול אחר בישול בלח – מחמת הריבה שבתוכו. (ודעת המתירים כיון שרובו יבש – אינה עולה בקנה אחד עם שיטת הפוסקים שצ"ל יבש לגמרי, וכלשון אדה"ז בכ"מ. ולהעיר, שבלא"ה, לפעמים הריבה עשוי מחומר שאינו מבושל מעיקרא, או שמדללים את הריבה בתוספת מים שאינם מבושלים). והן מחמת אפי' אחר טיגון. אמנם בלא נטגנו בשמן, וגם אין בה ריבה, ויבשה לגמרי – שפיר דמי.

(47) ראה מג"א סי' קסח סקל"ב. קו"א לשו"ע אדה"ז שם סק"ז.

(48) אם שכח לומר ועל הניסים ונזכר לפני שאמר את השם בחתימת ברכת על הארץ ועל המזון, חוזר ומתחיל ועל הניסים (וראה בנספח שבסוף לוח יומי לפורים בארוכה). אך אם נזכר לאחר שאמר את השם אינו חוזר שהזכרת חנוכה אינה חובה כלל בברכת המזון. ומכל מקום יכול לומר בתוך הרחמן, שכשיגיע אצל הרחמן [הוא יזכנו לימות המשיח], יאמר "הרחמן הוא יעשה לנו נסים כמו שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה בימי מתתיהו וכו'". וכן יש לנהוג.

טעה ואמר "בימי מרדכי וכו'", אם נזכר לפני השם שבחתימת הברכה חוזר לתחילת הברכה. ואם כבר אמר שם השם שבחתימת הברכה, אינו חוזר.

אמר ועל הנסים וטעה והמשיך כנוסח התפלה ואמר "ועל כולם יתברך", יחזור ויאמר "ועל הכל" (כבשח באמצע ברכת המזון שחוזר למקום שפסק. ועד"ז כתב בקצוה"ש סמ"ז סק"ה מטעם אחר, עיי"ש). ואם נזכר אחר שאמר שם השם בחתימת הברכה ועדיין לא אמר "הטוב שמך", מסיים "למדני חקיך" וחוזר ל"ועל הכל". ואם סיים ואמר "על הארץ ועל המזון" יצא.

(49) וכן מעשה רב (וכמ"פ) בדיבור ובכתב. וי"ל שהוא גם בהתאם לפס"ד הרמב"ם שהם ימי שמחה".

ולהעיר משיחת אדר"ח טבת תש"נ בתחילתו ("א גוט יו"ט"). וראה גם שיחת כ"ו כסלו תשמ"ט בתחילתו (וכן בהמשך השיחה).

ובכ"מ מובא שחנוכה נק' בשם יו"ט – ראה לקו"ש ח"כ ע' 631 ד"ה ראש. וש"נ. וראה

בשיחת ש"פ וישב תשנ"ב⁵⁰: "וויבאלד מ'האלט שוין נאך אלע ענינים און די גאולה איז נאך ניט געקומען – איז א דבר נכון ביותר צו טאן אין דעם ענין פון "פרסומי ניסא", צו מפרסם זיין בא זיך און ביי אנדערע, ובכל מקום ומקום – די נסים וואס דער אויבערשטער טוט מיט אונז, וויסנדיק אז דערמיט איז פארבונדן די גאולה האמיתית והשלימה! ועאכו"כ אין די ימי החנוכה, וואס ענינים איז "פרסומי ניסא" כנ"ל – דארף מען זען אויסנוצן די טעג, נוסף אויף די אלע פעולות ומבצעי חנוכה, אויך – אויף מאכן חסיד'ישע פארברענגענישן [אדער אנרופן דאס בלשון אחר, בכל מקום לפי ענינו, "אזלת לקרתא הלך בנימוסי"], בכל יום פון די ימי החנוכה, און דארטן רעדן דברי תורה, נגלה דתורה און פנימיות התורה, און אננעמען החלטות טובות בכל עניני תומ"צ, ובאופן פון מוסיף והולך ואור (בהתאם צו די נרות חנוכה), ועוד ועיקר – רעדן וועגן פרסומי ניסא, די נסים "בימים ההם בזמן הזה".

יום שני, כ"ה כסלו, יום א' דחנוכה

בעת תפילת שחרית נוהגים להדליק נר חנוכה בבית הכנסת בלא ברכה. גם בהדלקה בבית הכנסת בבוקר, צריכים "שמש". [בשנת תש"נ היתה הוראה: "כדי להוסיף בהתעוררות דנר-חנוכה, כדאי שתהיה חנוכיה דלוקה בבית-הכנסת (שכולם מתכנסים שם) במשך כל המעט-לעת, אם אין חשש כלל שישחקו התינוקות"]⁵¹.

אין לדלג לכתחילה ועל הנסים כדי שיוכל לענות קדושה ומודים.

אבודרהם סדר תפלות השבת שימי החנוכה נק' בדברי רבותינו יו"ט. ובב"ח או"ח רס"י תרפב שנקרא יו"ט כדאיתא במגילת תענית (וכן בהמשך דבריו: שאלו כולם נק' יו"ט). ובמחזור יוטרי סדר חנוכה בתחילת: שהוא יו"ט כשאר ימים טובים. [אבל בל' הגמ' "קבעום ועשאוים יו"ט בהלל והודאה" – יל"פ שאינו יו"ט כ"א להלל והודאה. וכ"מ בפירש"י שם. אבל להעיר מל' הר"ן שם (ט, ב – בדפי הרי"ף). ובמגילת תענית (הובא בלקו"ש שם) הנוסח באו"א: קבעום שמונה ימים טובים. ותו לא]. וכש"כ לדעת הראשונים שהם ימי שמחה – ראה ל' היש"ש פ"ז סט"ז דיו"ט נמי כפשוטו הוא. ולהעיר גם ממט"מ סתתקצ"ג: דמצוה לשמוח ומשו"ה קראו יו"ט. וכן דעת הראב"ה סי' קצב שחוזר בשכח ועל הנסים שחנוכה נק' יו"ט. וראה הנסמן בלוח יומי לפורים. אבל להעיר משו"ת הרשב"א סתרצ"ט, הובא בב"י יו"ד סוסי' ריז, בנדר שלא יאכל בשר חוץ משווי"ט. וראה שו"ע שם סמ"ז. רמ"א סי' תקע ס"א. וראה בט"ז יו"ד שם סקל"ח שגם ימים אלו נקראים יו"ט בלשון בנ"א, דהיינו כל שיש בו שמחה, אבל כיון שקצת דוחק שיהיו ימים אלו בכלל צריך שיאמר הנודר בפירוש שלכך נתכוון. וראה גם שיחת פורים וש"פ תשא תשכ"ח. ש"פ חיי"ש תשמ"ו. ועוד.

(50) בספר השיחות עמוד 185.

(51) בד"מ סתרע"ב סק"א שהמנהג לעשותן גדולות דאיכא מצוה להדליק נרות כל היום. וכ"ה במנהגים דקהילותנו (פיוורדא) סמ"ז. וכ"מ במנהגות וורמישא. אמנם, בזכרוננו, שבשעתו נתפרסם (וכ"ה ביומנים דאז), שלאחמ"כ (בעש"ק) נמסר בע"פ שידלקו בנרות רגילים. ואולי מחמת הטעם שבפנים.

בחנוכה, אמירת הלל היא חובה מתקנת חכמים (ולכן קורים אותו גם בבית האבל שגם האבל חייב בו).

אין להפסיק באמצע הלל (שלם) כי אם על דרך שמפסיקים בברכות קריאת שמע.

אחרי חזרת הש"ץ: הלל שלם כל ימי חנוכה, חצי קדיש, וקורין ג' גברי בפרשת נשא, כמפורט בסידור.

אבל יורד לפני התיבה במשך כל ימי החנוכה, חוץ מאמירת הלל [כי הקהל אז בשמחה כעין שבתות וימים טובים]. וחוזר להתפלל כש"ץ לאמירת חצי קדיש.

ימי חנוכה אסורים בהספד ותענית (מלבד תענית חלום) אבל מותרים בעשיית מלאכה.

הלכתא למשיחא: בשו"ת צפנת פענח החדשות⁵²: "ונזכה במהרה לביאת משיח צדקנו ולגאולה האמיתית ואז יתגלה לנו המגילה שכתבו זקני ב"ש וב"ה על חנוכה שה' בזמנם⁵³, רק כיון דלא הוה נביאים אז א"א לעשות מגילה ולא ניתן לכתוב כמבואר ביומא דף כט, א. ואי"ה לע"ל במהרה יתגלה לנו הנביאים ויתגלה לנו המגילה".

ליל שלישי, אור לכ"ו כסלו, ב' דחנוכה

רבינו הזקן חזר (מפטרבורג) לביתו (בוויטעבסק) ביום ב' דחנוכה, לאחר הגאולה הראשונה (בשנת תקנ"ט) והתעכב שם כל ימי החנוכה.⁵⁴

יום כניסת כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע לבריתו של אאע"ה (בשנת כתר"א)⁵⁵.

(52) ח"א סמ"ה.

(53) הל' גדולות הל' סופרים סע"ה. וראה לקו"ש חט"ו ע' 368 הע' 17. שיחת ש"פ וישב תש"נ (בסה"ש).

(54) ראיתי למי שכתבו ג' דחנוכה, ע"פ שיחת ש"פ וישב תשמ"ז בלה"ק (סה"ש ע' 169). אמנם, במקורו בלקוטי דיבורים (ח"א יב, א): ביום ג' ב' דחנוכה. וכן הועתק בכו"כ שיחות קודש (לקו"ש חכ"ח ע' 149 בשוה"ג. סה"ש תשנ"ב ע' 156 הע' 13. שם ע' 199 הע' 39. וכ"ה במכתב כללי בלקו"ש חכ"ה ע' 510. וראה גם שיחת ש"פ וישב תשמ"א). וגם בשיחת ש"פ וישב תשמ"ז גופא – באידיש (סה"ש ע' 156. לקו"ש חכ"ה ע' 385). ועוד, שבלקו"ש ח"כ ע' 469-70 נת' השייכות ליום ב' דחנוכה ביחוד.

ומש"כ בשיחה הנ"ל שבלה"ק (וכן בהשלמות לשיחה הנ"ל, בלתי מוגה, בהתועדויות תשמ"ז ח"ב ע' 102), ועד"ז בכ"מ (סה"ש שם ע' 189 (ונדפס גם בהוספות ללקו"ש חכ"ה ע' 418) בהע' 30. לקו"ש חכ"ה ע' 399 הע' 42. סה"ש תשמ"ח ח"א ע' 156 הע' 10. סה"ש תנש"א ח"א ע' 191) * – צ"ע. וכפה"נה"ז טה"ד. ובפרט שמצוין שם גופא ללקו"ד. או שהכוונה ג' בשבוע שבימי חנוכה. ודוחק.

*כ"ה גם ברשימת השיחה דית"כ תשמ"ז (בלתי מוגה – התועדויות ח"ב ע' 49). (אבל בשיחה עצמה לא נזכר (ע"פ סרט הקלטה)).

(55) השייכות ליום ב' דחנוכה – ראה שיחת ש"פ וירא תש"ל. אבל להעיר משיחת מוצא ש"פ חיי"ש תש"מ (בנוגע ליום כ"ז מרחשון).

בספר המנהגים איתא: "נהגו שהפתילות יהיו בכל יום חדשות, ויש אומרים שאין חוששים לזה ואדרבה הישנות נוחין יותר לדלוק, ולעת עתה לא יכולתי לברר מנהג רבנו [כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע] בזה". [אבל בשיחת ש"פ וישב תשט"ז שכ"ק אדמו"ר מהורי"צ השתמש בפתילה הישנה. ועיי"ש ההוראה מזה⁵⁶].

מליל ב' והלאה אין מברכים שהחיינו. שכח ולא הדליק נרות בלילה הראשון [ונפקא מינה ב"מבצעים"], מברך שהחיינו בפעם הראשונה שמדליק.

מניח את הנר (היינו הכוסית או נר השעוה) החדש בצד שמאל של מקום הנר הישן של אתמול, וממנו מתחיל להדליק. נהגו להחמיר בנרות חנוכה שלא להדליק מנר לנר.

אמירת הנרות הללו, לאחר הדלקת כל הנרות.

יום שלישי, כ"ו כסלו, ב' דחנוכה

סדר התפילה כדאתמול [וכן בכל ימי חנוכה חוץ משבת ור"ח כדלקמן]. סדר קריאת התורה לכל ימי החנוכה – נדפס בסידור.

ניתל: לסיים השיעורים לפני שקיעת החמה.

ליל רביעי, אור לכ"ז כסלו, ג' דחנוכה

ניתל:

בשיחת ש"פ וישב תש"נ (סה"ש תש"נ) נזכר, שניתל חל בכמה שנים בתוך ימי חנוכה, או בסמיכות להם.

הלשון ניטל רמז להעדר. וי"א "ניתל" – מלשון (נתלה) תלוי. והוא זמן לידת (פי' ניטל, נאטאל – ברומית) אותו האיש.

מנהג ישראל אשר תורה היא – וכן הוא גם מנהגנו – שבלי לניטל [משקיעת החמה ואילך] אין לומדים עד חצות הלילה. והטעם "כדי שלא להוסיף חיות"⁵⁷. ובמק"א נתבאר "שהכוונה ב"לא להוסיף חיות" – הוא בו ובהולכים בשיטתו עתה"⁵⁸.

56) וראה קונ' בקודש פנימה ע' 24. ובספר המנהגים שם: והנה במשמרת שלום שם כתב דכשלוקחים "פתילות הישנות ג"ל שיזהר ליקח פתילה של אתמול לנר הנוסף שמדליק בראשונה". ועיי"ש במהדו"ב. עכ"ל. ולהעיר שבמהדו"ב שם הובאה גם סברת החולקים עליו בזה.

57) ועוד טעמים בשם גדולי ישראל הובאו בספרי טעמי המנהגים, ונז' באג"ק חי"ד ע' שנא. וראה גם לקו"ש חט"ו ע' 554.

58) הביאור בזה, איך יתכן שלימוד התורה יגרום לתוצאות בלתי רצויות – עיי"ש באג"ק.

קביעותו לא ע"פ מנין בני ישראל אלא ע"פ מנין אומות העולם. וא"כ יש להתחשב עם מנין אומות העולם הנוהג במקום דוקא. ובכל מדינה צריך להיות בליל אידם דמדינה זו בזמן הזה, ע"פ לוח האינס יהודים שבמדינה (ביום כ"ה דעצמבער בארצות הברית, ע"פ מנין המדינה כאן)⁵⁹.

כיון שענין ביטול לימוד תורה חידוש גדול הוא, אין לך בו אלא חידושו, ולכן אין לבטל אלא לילה אחד.

ע"ד הנהגת כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע בליל ניטל וההוראה מזה – ראה שיחת ש"פ וישב תש"נ⁶⁰. ושם: "דערפון האט מען אויך א הוראה (ונתינת כח) בנוגע לפועל ווי אויסצונוצן דעם זמן פון "ניתל" – ניט זיין כבטל ח"ו (כדי לא להוסיף חיות), נאר לתועלת – ובפרט דורך צוגעבען אין עניני חכמה . . אדער אויך מוסיף זיין אין צדקה וחסד, אדער אין הנהגת הבית וכיו"ב". ועיי"ש בהמשך.

לימוד חסידות בליל ניטל – ברשימה מחורף תרצ"ה (בווין) שגם דא"ח לא הי' כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע לומד בליל ניטל. וגם לא למיגרס⁶¹.

לענין מצות עונה בליל ניטל – ראה בהערה⁶².

יום רביעי, כ"ז כסלו, ג' דחנוכה

יום גאולת אדמו"ר הזקן ממאסרו השני (בשנת תקס"א).

יום חמישי, כ"ח כסלו, ד' דחנוכה

בכ"ח בכסלו שרף יהויקים המגילה שכתב ברוך מפי ירמיהו⁶³.

ליל ששי, אור לכ"ט כסלו, ה' דחנוכה

חסידים נוהגים לחגוג נר החמישי. "ויש לומר, שבשניהם [נר ג' ונר ה' דחנוכה] היו עניני גאולה, גם כפשוטם".

(59) ואם יש ביניהם מנהגים שונים בזה, לנהוג בהנ"ל בלילה שאז חוגגים רוב האינס יהודים, ז.א. באותה הלילה שנתקבלה על רוב האינס יהודים. וראה ספר השיחות תש"נ ח"א ע' 192 בהערה.

(60) סה"ש שם.

(61) וכשחל בליל ש"ק, אמר המאמר למחרת בבוקר. וראה גם היכל מנחם ע' רסח. אבל ראה ברשימה מכ' כסלו תרצ"ג. ולהעיר משיחה קצרה שנאמרה בליל ג' דחנוכה תש"נ.

(62) ראה אג"ק ח"ב ע' תכד.

(63) שו"ע או"ח סי' תקפ. ועיי"ש בנו"כ שיש בזה חילופי גירסאות.

דמי חנוכה⁶⁴: כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע היה נותן דמי חנוכה בליל נר הרביעי או החמישי. אולם, בשנת תשמ"ח נאמר ליתן דמי חנוכה בכל לילה (חוץ מליל ש"ק, כמובן) ולהוסיף בלילות הנ"ל.

בכמה שיחות קודש נזכר, שיש לחלק דמי חנוכה – בפרסום המתאים – ובהוספה והרחבה, על ידי הוספה בנתינת "דמי חנוכה" בריבוי, ושנתינת דמי חנוכה צ"ל באופן שהמקבל נעשה שמח על ידי זה, ועד לשמחה כזו – שאפי' בחנוכה (ואפי' לדעת הרמב"ם שבכל ימי החנוכה צריך להיות שמחה) – תהי' ניכרת הוספה בשמחה על ידי קבלת דמי חנוכה. ובאופן שזה פועל התפעלות והתרשמות גם בילדים אלה שעדיין לא קיבלו דמי חנוכה, שבשמעם שהחבר שלהם (או החברה שלהן) קיבלו כבר דמי חנוכה, או עכ"פ שהבטיחו להם כבר הרי זה פועל התרשמות והתפעלות גם בשאר הילדים. ומנהג ישראל שמשתדלים שהילדים יקבלו מה שיותר מעות חנוכה, ולא רק מהאב, אלא גם משאר בני המשפחה. ויש להסביר להם, שנתינת המעות היא כדי שיוסיפו יותר בלימוד התורה כו'. וכן כדי לתת לילדים אפשרות להוסיף בצדקה (שכן, בשביל מה צריך ילד יהודי כסף?!).

בכ"מ⁶⁵ – מטבעות או שטרות. וראה שיחת נר ח' דחנוכה (כינוס צבאות השם) תשמ"ח ע"ד המעלה בחלוקת מטבעות דוקא לילדים ולא שטרות, עיי"ש⁶⁶ ע"ד ההלכה⁶⁷.

בר"ד משיחת זאת חנוכה תשמ"ט (אחרי תפלת מנחה): עיקר המנהג דנתינת דמי חנוכה הוא בנוגע לטף, כמדובר כמ"פ בארוכה, וביחד עם זה ישנו הסיפור מנשיא דורנו, שכבר אצל הצ"צ הי' מפורסם, שנותנים דמי חנוכה גם לילדים

64) השייכות לגאולה – ראה לקו"ש ח"כ ע' 451. בביאור המנהג – ראה (נוסף על המבואר בקטע הבא) לקוטי לוי"צ אג"ק ע' שנח. אג"ק חכ"ח נע' עו. מכתב נר שמיני תשל"ג. ש"פ מקץ תשט"ז. שיחת מוצאי ש"פ וישב תשל"ח (ושם, שמחפשים המקור לזה). ועוד.

65) לדוגמא שיחת מוצאי ש"פ וישב תשל"ח בסופה. שיחת יום ד' דחנוכה תש"נ לצבאות השם – שיחה ב'. ועוד.

66) ולהעיר משיחת יום ב' דחנוכה תשנ"ב בסופה (בטעם נתינת שטרות כיון שאין כאן מטבעות). וראה שיחת ליל נר ה' דחנוכה תשי"ז שדולר נקרא גם שקל, בגימטריא ת"ל, עיי"ש. וראה סה"ש תשנ"ב ע' 192. לקו"ש ח"כ ע' 5–454. ועוד.

67) והנה, בהנח' שם לענין קדושים – הנה לכאו' כ"ה בימינו גם במטבעות. ולאידך, ילה"ע מש"ך חו"מ רס"י קצ ובנתה"מ שם (בממרי דאחרים). ולענין באנקנאטין בזמנם – ראה שו"ת חת"ס (יו"ד סי' קלד. חו"מ סקפ"ז. שם קמ"ד – הובא גם בפת"ש יו"ד סע"ה סק"ז. חו"מ סע"ה סק"א). נחל יצחק סס"ו סל"ח. וכ"מ דעת אדה"ז בשו"ת (שו"ת הרב סוסי' נט. נד' גם בהשמטה בהוספות לחו"מ). [וראה גם שו"ת ר"מ איגרא חו"מ סט"ז. השיב משה סנ"ה. אבל ראה ישועו"י חו"מ סע"ב ס"ב. תשובה מאהבה ח"ג סת"ד. בית שלמה סל"ד. סע"א. סע"ז]. ולכאו' כש"כ בשטרות שבימינו. [וראה מנחת שלמה שו"ת ח"א סכ"ז סק"ג, לענין ריבית]. אבל ראה שו"ת עונג יו"ט ס' קב. בית ישראל הורוויץ אה"ע סכ"ג. וראה שו"ת הר צבי ח"ג סרמ"ד. אמנם, לענין פדה"ב כ' בחת"ס דגרע טפי, עיי"ש. וראה גם עדכ"ז בשיחת י"א ניסן תשל"ח.

הגדולים, ואפילו לאחר חתונתם, כמבואר פרטי הסיפור בזה וכבר בא בדפוס⁶⁸.

נתפשט המנהג בכמה מקומות שהתינוקות מוליכים מעות לרבן בחנוכה עם יתר מנות.

יום ועש"ק, כ"ט כסלו, ה' דחנוכה עש"ק פרשת מקץ, ערב ר"ח

מעלת יום זה ("יום כפור קטן") שאין אומרים בו תחנון מצד ימי החנוכה, והשייכות לתשובה עילאה – נתבאר בלקוטי שיחות⁶⁹.

בקריאת שמו"ת מנהגנו לומר כל ההפטרות, ובפרטיות, כמנהג רבותינו נשיאנו – בועש"ק, ההפטורה דפ' מקץ. ובש"ק בבוקר – עוה"פ משביעי עד גמירא עם הפטרות דשבת חנוכה ("רני ושמחי"), שבת ראש חודש ומחר חודש⁷⁰.

בערב שבת, מקדימים להתפלל מנחה לפני הדלקת נר חנוכה, ואם אין לו מגין מוקדם ידליק נר חנוכה ואח"כ יתפלל מנחה בציבור. בבית הכנסת מדליקים אחרי מנחה, מפלג המנחה ואילך (3:38).

נכון לגמור את כל ההכנות לשבת לפני הדלקת נרות חנוכה בכדי שכל בני הבית יהיו בזמן ההדלקה. הדלקת נר חנוכה היא לפני הדלקת נרות שבת (זמן הדלקת נר שבת, 18 דקות לפני השקיעה: 4:17). וע"כ מדליקים מוקדם יותר מכל יום. וניתן להדליק מפלג המנחה ואילך. כדאי להדליק נר חנוכה בסמיכות וקרוב לזמן הדלקת נר שבת.

היום, אין מתעכבים ליד הנרות חצי שעה.

מדייקים ליתן הרבה שמן בכדי שידלקו הנרות חמישים מינוט לכל הפחות אחר שקיעת החמה. ואם לא עשה כן, לכמה דעות לא יצא אפי' בדיעבד. הדליק את הנרות וגילה שאין לו מספיק שמן, יכבה את הנר, יוסיף שמן ולאחר מכן ידליק שוב בלי ברכה (ואם כבר קיבל עליו שבת, יבקש מחבירו שידליק בשבילו). כמו כן, אם נכבו הנרות לפני כניסת השבת, ידליקם שוב או יבקש מחבירו שלא קיבל שבת להדליקם.

כדאי לשים מבעוד יום על מגש החנוכיה עוד חפץ השווה יותר

68) נזכר גם בשיחת ש"פ מקץ תשכ"ג. וראה לקו"ש ח"כ ע' 451 הערה 36. חכ"ה ע' 418 הערה 25 ע"ד ההדגשה ליתן בעצמו. וראה שיחת מוצאי ש"פ וישב תשל"ח. ושם במנהג ליתן גם לחתניו.

69) חלק טו ע' 545 ואילך.

70) אבל להעיר מהיום יום ל' סיון (בקביעות שבת ר"ח ומחר חודש).

משלהבת הנרות (כגון חלה) בכדי שיוכל לטלטל את המגש בשבת.
ויש המחמירים לשים את החפץ על הכסא (כפי שיוסבר לקמן).

דמי חנוכה: בערב שבת, או ביום ראשון, יתנו גם עבור יום השבת⁷¹.

ליל ש"ק, ו' דחנוכה, שבת ראש חודש

קבלת שבת, כרגיל. בתפלת ערבית יעלה ויבוא. ועל הנסים. שכח
יעלה ויבוא בתפלת ערבית, אינו חוזר⁷².

בברכת המזון⁷³: ועל הנסים. רצה ואח"כ יעלה ויבוא⁷⁴. דין השוכח
– ראה בהערה⁷⁵.

71 שיחת ש"פ וישב תשמ"ח (ספר השיחות ח"א ע' 163). ועד"ז בשיחת כ"ח כסלו (לילדי צבאות ה') תשנ"ג (סה"ש ח"א ע' 199): כולל אויך בערב שבת – קודם כניסת השבת. וראה גם בשיחת כ"ד כסלו תשמ"ח (יחידות כללית – בלתי מזוגה). ובשיחת ש"פ וישב תשנ"ג (שם ע' 194): בכל יום לבד בשבת (גם לא בדבר המותר – גזירה כו').

72 אלא אם נזכר קודם שאמר ה' מברכת "המחזיר", שחוזר ל"יעלה ויבוא" וממשיך "ותחזינה" וכו'. נזכר לאחר מכן, אינו חוזר.

אמר יעלה ויבא וטעה והמשיך כנוסח ברכת המזון ואמר "ובנה ירושלים", יחזור ויאמר "ותחזינה עינינו". אם נזכר אחר שאמר שם השם בחתימת הברכה ועדיין לא אמר "בונה ברחמיו", יסיים ויאמר "המחזיר שכינתו לציון", ויצא. ואם סיים "בונה ברחמיו", חוזר ל"רצה". (פשוט שהן ב' ברכות נפרדות. ומוכרח הוא מזה שבתפלת העמידה ה"ה ב' ברכות בפ"ע, וה"ז חדא מילתא רק לענין חתימה בשתיים (בברכת נחם). וראה שבה"ל בשם אגדה, הובא בב"י סי' קיב. ולהעיר גם מהגה בלבוש או"ח סי' קיד ס"ו. וראה בכ"ז בקצוה"ש סמ"ז סי"ב ובבדה"ש סקכ"ד וסקכ"ה. לקט הקמח החדש סי' קכ סק"ב (השני). חשוקי חמד בכורות ג, א בארוכה. שו"ת אור לציון ח"ג פ"ב ס"ה. נר ציון ר"ח פ"ג ס"ק קנט. סוכות פ"ח סקע"ד. שו"ת אבני ישפה ח"א סי"ח. ודרשת וחקרת ח"ה ס"מ סק"ג. מעדני כהן ח"ב סי"ח. ויצב אברהם ח"ב סי"ג. בית ההוראה ח"א סי' קמא. קובץ מבית לוי גל' ו' ע' כה. קובץ קול התורה גל' סב, סד, עד ועה. וראה לקו"ש חכ"ד ע' 267 הערה 49).

73 לענין כוס של ברכה בסעודה זו, ילה"ע מתוד"ה שמאל – ברכות נא, א.

74 אמר יעלה ויבוא ואח"כ רצה יצא. אבל אם נזכר באמצע יעלה ויבוא קודם שאמר "ביום ראש החודש הזה", שלא אמר רצה, פוסק ואומר רצה ואח"כ יעלה ויבוא. (ואפשר שגם בנזכר אחרי שאמר "ביום ראש החודש הזה", וגם אם סיים יעלה ויבוא, יש להדר ולומר רצה ואח"כ יעלה ויבוא עוד פעם).

75 שכח על הנסים – דינו כשאר ימי החנוכה.

שכח רצה – דינו כבכל שבת.

שכח "יעלה ויבוא", דינו כבכל ראש חודש. והיינו, שאם נזכר קודם שאמר "השם" בחתימת ברכת "בונה ברחמיו ירושלים" חוזר ל"יעלה ויבוא". אם אמר כבר "השם" חותם הברכה. ואחר כך אומר (כנוסח שבסידור) "בא"י אמ"ה שנתן ראשי חדשים לעמו ישראל לזכרון" (ואינו חותם "בא"י מקדש ישראל וראשי חדשים"). [וגם אם הוא אחר שקיעת החמה, כיון שגם בלילה ראש חודש]. אבל אם נזכר אחרי התחלת ברכת "הטוב והמטיב", אפילו לא אמר רק תיבת "ברוך", אינו חוזר. (ואינו חוזר ואומר ב"הרחמן").

אם טעה וסבר ש"פ דין צריך לחזור ולברך כשלא אמר יעלה ויבוא בראש חודש ונזכר באמצע ברכת המזון שאינו צריך לחזור ולברך, מפסיק אפילו באמצע הברכה.

אמר יעלה ויבא וטעה והמשיך כנוסח התפלה ואמר "ותחזינה עינינו", יחזור ויאמר "ובנה ירושלים" (כבשח באמצע ברכת המזון שחוזר למקום שפסק. ועד"ז כתב בקצוה"ש סמ"ז סקכ"ה מטעם אחר). ואם נזכר אחר שאמר שם השם בחתימת הברכה ועדיין לא אמר "המחזיר שכינתו", מסיים "למדני חקיק" וחוזר ל"ובנה ירושלים". ואם סיים ואמר "בונה ברחמיו ירושלים" יצא. ואם כבר סיים המחזיר שכינתו חוזר למקום שטעה.

שכח שניהם, רצה וגם יעלה ויבוא, ונזכר קודם שאמר "השם" בחתימת ברכת "בונה ברחמיו ירושלים" חוזר לרצה. אם אמר כבר השם חותם הברכה. ואחר כך [אם הוא קודם שקיעת החמה של יום השבת] אומר (כנוסח שבסידור) "בא"י אמ"ה שנתן שבתות למנוחה

יש להיזהר שלא לפתוח את הדלת מול הנרות בליל שבת. ולא לעבור ליד החנוכיה במהירות, שמא יכבו הנרות.

אסור להזיז את החנוכיה בידיים וכן את הכסא והמגש שתחתיה, גם לאחר שיכבו הנרות. ואפי' אם העביר את החנוכיה מהמגש והכסא אסור לטלטלם.

לאחר שכבו הנרות, ניתן להזיזם כלאחר יד (דהיינו: בגופו, ברגליו, במרפקו, באחוריו ידיו וכיוצא בזה). כמו כן אם צריך להשתמש במקום החנוכיה ניתן לבקש מגוי שיזיז אותה.

אם שם מבעוד יום חלה על המגש (או חפץ השווה-ערך יותר משלהבת הנרות, כנ"ל) ניתן לטלטל את המגש בידיים לאחר שיכבו הנרות, ואפי' החנוכיה עליו. (יש המחמירים ואומרים שאין מועיל לשים חפץ על המגש (מכיון שהוא מיועד מלכתחילה לחנוכיה) אלא ישים אותו על הכסא, ויטלטל את הכסא ואגב כך את המגש והחנוכיה). פתרון זה מאפשר לטלטל את המגש [או את הכסא, לדעת המחמירים הנ"ל] ואגב כך את המנורה. אך, בתנאי שסיבת הטלטול היא כדי לעבור שם או להשתמש שם, ולא בכדי להגן על המנורה⁷⁶.

אין משחקים בסביבון בשבת. יש המסתפקים לומר שסביבון הוא בגדר כלי שמלאכתו לאיסור.

אין נותנים מתנות חנוכה בשבת אלא אם כן הם דברים הנצרכים לשבת.

מותר ללחוץ על הסופגניות בשבת בכדי להוציא מהם את השמן (שהולך לאיבוד)⁷⁷.

לעמו ישראל באהבה לאות ולברית וראשי חדשים לזכרון בא"י מקדש השבת וישראל וראשי חדשים. [ואם הוא אחר שקיעת החמה של יום השבת, אומר "בא"י אמ"ה שנתן שבתות למנוחה לעמו ישראל באהבה לאות ולברית וראשי חדשים לעמו ישראל לזכרון"] (ואינו חותם "בא"י מקדש השבת ישראל וראשי חדשים"). (וראה קצוה"ש סמ"ז סק"ד. ונשאר בצ"ע. ולכא' מוכרח הוא לפמ"ש בהגה בשו"ע אדה"ז סי' קפח סי"ג. אבל פשוט שאינו חותם. ובקצוה"ש לא נחית לזה).

והיינו בשבח שניהם, רצה ויעלה ויבוא. אבל אם שכח רק א' מהן – אין כולל את השני בנוסח הברכה שאומה. אבל כשצריך לחזור לראש (עיי' לקמן) תמיד צ"ל הן רצה והן יעו"י (ראה שו"ע אדה"ז סקפ"ח סי"ג-יד. ס' המנהגים ע' 60).

ובפרטיות: הזכיר של חנוכה (ועל הנסים) וכן של ראש חודש (יעלה ויבוא), אבל לא הזכיר של שבת (רצה) וחוזר לראש (ראה פרטי דינים בסידור), אינו צריך להזכיר של חנוכה שוב. אבל צריך להזכיר של ראש חודש שוב.

76) יש מי שאומר – שאף שבדרך כלל מקובל ההיתר לטלטל לאחר שהניחו חפץ, הרי בחנוכה אין להשתמש בהיתר זה*. והרוצה להחמיר כדבריו, יש מקום לחומרא זו, אף שמעיקר הדין מותר לטלטל באופן שכזה. בכל אופן, מותר לטלטל כלאחר יד או ע"י גוי, כדלעיל.

* עיקר טעמו, כיון שאין מטלטלים הנרות מצד דיני חנוכה, ואיתקצאי לכולי יומא. ואף שמותר לטלטלם קיימא (ובספר המנהגים הובא גם מעשה רב בזה) – דעת המחמירים, שכיון בפועל מקפידים שלא לטלטל, אסח דעת' מטלטל. וכבר העירו מפס"ד השו"ע (ודאדה"ז) או"ח סתק"ח ס"ט (סכ"א), כדעת הרמב"ן במלחמות (ביצה יט, סע"ב), דל"ש מינו דאיכצאי כשאינו אסור מחמת עצמו. וכש"כ בנדו"ד, שה"ז חומרא בעלמא. וראה בבכ"ז שו"ת ויען יוסף או"ח ח"א סי' קכב. וכנראה דעת המחמירים, שכשהחפץ גופו אסור בטלטול, גרע טפי (משא"כ בנדון הנ"ל, שהפירות מותרים מצ"ע, ויש איסור סתירה רק על הבית).

אין שרים הנרות הללו בשבת⁷⁸.

יום ש"ק, ל' כסלו, ו' דחנוכה, פרשת מקץ ראש חודש טבת

שחרית: יעלה ויבוא. ועל הנסים. דין השוכח יעלה ויבוא, ראה בהערה⁷⁹.

הלל שלם. ואברהם זקן וגו'. קדיש תתקבל. שיר של יום ("מזמור שיר ליום השבת"). הושיענו. ברכי נפשי. קדיש יתום.

מוציאים ג' ספרי תורה. ע"ד הלימוד וההוראה בעבודת האדם מהענין דהוצאת שלשה ספרי תורה – ראה בהערה⁸⁰.

סדר הקריאה: בראשון קורא בפרשת מקץ ששה קרואים (בעליית ששי קורא עד סוף הפרשה). אחר גמר קריאת התורה בס"ת הראשון, מניח ס"ת השני על הבימה [כי אין מסלקין הראשונה עד שכבר הניחו השניה על השולחן שלא יסיחו דעתן מן המצוות⁸¹]. הגבהה וגלילה לס"ת הראשון. [ולא יפתחו השני ולא יסורו המפה עד שיגללו הראשון, שלא יהיו העוסקים בגלילת הראשון טרודים ויוכלו לשמוע קריאה בשני, שאין להתחיל בהפשטת השני לפני הקריאה, לפי שנמצא השני ערום בלתי מגולל ואין זה כבוד לספר תורה⁸²]. קורא לשביעי בס"ת השני, קריאת ר"ח (וביום השבת וגו' ובראשי חדשיכם וגו')⁸³. ומניח ספר תורה השלישי אצל השני ואומר

(78) התוועדות שבת חנוכה תשמ"ב. אבל נהגו – וכן הורה כמ"פ – לשיר "על נסיד וכו'".

(79) שכח ולא אמר "יעלה ויבא": אם נזכר קודם שאמר ה' מברכת "המחזיר" חוזר ל"יעלה ויבוא" וממשיך "ותחזינה" וכו'. אם נזכר קודם שאמר "מודים" אחר שסיים הברכה אומר במקום שנזכר. אם התחיל כבר "מודים", [אם נזכר לאחר שאמר השם שבחתימת הברכה, לפני חתימת "הטוב שמך", יאמר "למדני חוקיך", וחוזר ל"רצה". וכן אם נזכר אחרי שאמר השם בחתימת ברכת "המברך את עמו ישראל בשלום", לפני חתימת הברכה. ו]אם נזכר לפני שאמר "יהיו לרצון" השני, חוזר ל"רצה". ואם אמר כבר "יהיו לרצון" השני (שבאמירת פסוק זה עשה היסח הדעת מלומר עוד תחנונים ונשלמה תפלתו), חוזר לראש התפילה. נזכר לאחר תפלת מוסף, אינו חוזר.

(80) ראה בארוכה סה"ש תנש"א ח"א ע' 379 ואילך. וראה שיחת שבת חנוכה תשמ"ב.

(81) מרדכי סוף הלכות קטנות בשם מהר"ם – הובא בב"י או"ח סוסי' קמז. תשב"ץ קטן סי' קפז. רמ"א שם ס"ח. מט"מ סרנ"ד (ושם הביא טעם אחר, ובשם הר"י). קצוה"ש ספ"ד בבדה"ש סק"ז.

(82) ארחות חיים הל' קריאת ס"ת סנ"ד. כלבו סדר קריה"ת. מרדכי – הובא בב"י שם. תשב"ץ קטן שם. מט"מ סרנ"ה. שו"ע סי' קמז ס"ח. והטעם – בלבוש סוסי' קמז. וראה בשו"ת בעי חיי או"ח ח"ב ס"ג. ובביהגר"א שם סקי"ב, וכן במשנ"ב שם סקכ"ג, הוסיף טעם שאין עושים מצות חבילות חבילות. וראה במקו"ח שם שקו"ט אם צריך גמר הגלילה. וראה גם קצוה"ש שם בבדה"ש סק"ו.

(83) ואם טעה וקרא בשל חנוכה – ראה פרטי דינים למחר ביום בד"ח. וכ"ה גם בחל ר"ח בשבת (כ"מ הכרעת הפמ"ג סתרפ"ב במ"ז סק"ד. וכ"כ בערוה"ש ס"ה. ואף שבשע"א ש"ח סע"ו כתב באו"א, ספק ברכות להקל. ובסידור יעב"ץ כתב שרצה יפסיק ורצה גומר של חנוכה). ואם קרא תחילה בס"ת השני של חנוכה ואח"כ בשלישי בשל ר"ח, מ"מ מפטיר בחנוכה, דפרסומי ניסא עדיף.

חצי קדיש⁸⁴. הגבהה וגלילה לס"ת השני. למפטיר, קורא בס"ת השלישי, נשיא לבני גד ("ביום השישי" ולא יותר). הגבהה וגלילה לס"ת השלישי.

מפטירין בנרות דזכריה ("רני ושמחי") בתוספת פסוק ראשון ואחרון מהפטורות שבת ראש חודש ומחר חודש ("כה אמר ה' השמים כסאי וגו'", "והי' מדי חודש וגו'", "ויצאו וראו וגו'", "והי' מדי חודש וגו'", "ויאמר לו יהונתן מחר חודש וגו'", "ויאמר יהונתן לדוד לך שלום וגו'"⁸⁵).

אין אומרים 'אב הרחמים' לפני מוסף.

מוסף: "אתה יצרת". וחותם "מקדש השבת וישראל וראשי חדשים". טעה וחתם "מקדש השבת" יצא. ועל הנסים.

דיני הטועה בתפילת מוסף, ראה בהערה⁸⁶.

בשיחת ש"פ נח תשמ"א: איתא בספרים שביום טוב אומרים "אתה בחרתנו" כיון שיום טוב קשור במתן תורה שאז היה "ובנו בחרת", מה שאין כן בשבת ראש חודש שאז אומרים "אתה יצרת", כיוון ששבת קשורה בבריאה שהיתה קודם מתן תורה, ועד"ז ראש חודש שגם היה קודם מתן תורה, עוד במצרים. אמנם אף על פי שההתחלה של "אתה יצרת" שונה מהתחלת "אתה בחרתנו", הסיום בשניהם הוא בשוה. ועד"ז בנוגע לניגון ד"אתה בחרתנו", שאפשר לשיר אותו גם עם האותיות ד"אתה יצרת", ויעשו כן כעת, ועל ידי זה יפעלו ש"אתה בחרתנו" יפעל למפרע ב"אתה יצרת". ובקרוב ממש יבואו לזמן שיקויים בו "והיה מדי חודש בחדשו ומדי שבת

84) אבל אינו צריך להניח ספר תורה הראשון.

85) וראה בארוכה לקו"ש חל"ה ע' 187 ואילך. וראה אג"ק ח"ה ע' קח.

86) טעה ואמר "תקנת שבת", אם נזכר קודם שאמר השם ("ברוך אתה ה'") של חתימת הברכה חוזר ל"אתה יצרת". אם כבר אמר שם השם, חותם בחתימה של שבת ראש חודש ("מקדש השבת וישראל וראשי חדשים"), ואומר "ונעשה לפניך בתמידי היום ובקרוב מוסף ראש חודש הזה", וממשיך מ"רצה" ואילך, כרגיל. אם נזכר אחרי שהתחיל ברכת רצה אומר "ונעשה לפניך וכו'", כנ"ל אחרי תיבות "והשב העבודה לדביר ביתך". וכן אם נזכר אחרי חתימת רצה, אומרו לפני "מודים". אבל אם כבר התחיל "מודים", חוזר ל"אתה יצרת", ואפילו אם אמר בטעות "יעלה ויבוא" והזכיר ראש חודש. (ואם נזכר לאחר שאמר שם השם בחתימות ברכת הטוב שמך או המברך את עמו ישראל בשלום, יסיים ויאמר "למדני חוקיך" וחוזר ל"אתה יצרת"). אם אמר כבר יהיו לרצון האחרון, חוזר לראש התפלה. [וראה פמ"ג סתכ"ה בא"א סק"ו. שו"ת תשובה מאהבה ח"א סי' קס. א"א מבוטשאטש מהדו"ת סתכ"ה ס"ג. הגהות חכמת שלמה סתכ"ה ס"ג. משנ"ב סת"צ בבה"ל ד"ה מתפלל. כה"ח שם סקכ"ו. לוח כולל חב"ד. שו"ת קנה בושם ח"ג או"ח סכ"ה. אג"מ ח"ד סכ"א. ולהעיר שלפי סברא הראשונה בשו"ת תשובה מאהבה שם, מקום לומר שלא יועיל גם אמירת ונעשה לפניך בתמידי וכו'. וי"ל. והנה בשיחת ש"פ נצו"י תשמ"ז (ראה בלוח יום יומי לחגה"ס שעעל"ט. וראה בקובץ באתרא דרב שיו"ל מטעם הבד"צ גליון ג הע' 26) שביו"ט אם הזכיר פסוקי יום אחר אינו יוצא. ועפ"מ בשו"ת אג"מ הנ"ל – כש"כ וק"ו בנדו"ד שאמר רק של שבת. וראה מש"כ באו"א בשו"ת מנחם משיב סכ"ד (לדודי שליט"א). והנלפענ"ד כתבנו]. המסופק אם אמר אתה יצרת, חוזר ומתפלל.

בשבתו יבוא כל בשר להשתחוות לפני אמר ה' א". וכדאיתא בילקוט, שלעתיד לבוא יעלו לרגל בכל ראש חודש וכן בכל שבת בביאת משיח צדקנו במהרה בימינו ממש. וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א: "יביטו בסידור ויראו מה כתוב שם". וניגנו את "אתה יצרת" במנגינת "אתה בחרתנו".

הלכתא למשיחא: מוסף ר"ח (2 פרים, איל, 7 כבשים לעולה, ושעיר לחטאת). וזהו, נוסף למוספי שבת וקרבת תמיד.

הלכתא למשיחא: לעתיד לבוא יעלו לרגל לא רק שלש פעמים בשנה, אלא "מידי חודש בחדשו ומידי שבת בשבתו". ויתירה מזה: "הרי שחל ר"ח להיות בשבת. . באים שני פעמים אחד של שבת ואחד של ר"ח והעבים טוענין אותם בהשכמה ומביאים אותם לירושלים והם מתפללים שם בבוקר והם טוענים אותם לבתיהם מי אלה כעב תעופינה הרי של בוקר וכיונים אל ארובותיהם הרי של מנחה"⁸⁷.

"מנהג עתיק ללמוד בכל ר"ח פסוק אחד עם פרש"י, ואפשר להוסיף עם עוד פירושים, מהקאפיטל בתהלים שהוא מסומן כמספר שנות חייו, ואם הקאפיטל מחזיק פחות מי"ב פסוקים, וכן בשנת העיבור, אז כופלים שיעלה כמספר חדשי השנה ואם הוא מרובה בפסוקים אזי לומדים שנים או יותר פסוקים בכל ר"ח".

מנחה: יעלה ויבוא. ועל הנסים. אין אומרים 'צדקתך' במנחה.

אין לאכול לפני הדלקת נר חנוכה וכו' כדלעיל. בהתחיל בהיתר – שכן הוא בד"כ שנט"י קודם השקיעה⁸⁸ אינו פוסק, ובפרט בדרבנן⁸⁹. והחכם עיניו בראשו שלא להגיע לידי כך, ובפרט בהתוועדות דשכיחא שכרות. אמנם, בקהילות חסידים כמדומני שהאריכו בס"ג כרגיל⁹⁰.

(87) יל"ש ישע"י רמז תקג. וראה לקו"ש ח"ט ע' 292. חכ"א ע' 383 (צילום גוף כתי"ק – נדפס בריש סה"מ תשל"ז). ד"ה וה' מדי חודש תשל"ז.

(88) ותלוי בפלוגתא בפי' התחיל בהיתר – ראה שו"ע אדה"ז ס"ע ס"ה. סרע"א ס"ט. סתפ"ט סי"ז. קו"א סתל"א סק"א במוסגר. וראה אצלנו במ"מ וציונים להלכה יומית אות תרמח.

(89) ושאיני מבדיקת חמץ שעיקר זמנה בהתחלת הלילה כבקו"א שם. אבל ל"א (ראה שו"ת מהרש"ל רס"י פה. וכן בב"ח סתרע"ב ד"ה פסק. והובא במג"א סק"ה ובמשנ"ב סק"י. בא"ח וישב ש"א ס"ז. ואף שלא נתפרש בדבריהם דמירי בהתחיל בהיתר – מוכרח הוא ממש"כ הב"ח שגם הר"י שהיקל בבדיקת חמץ, מודה כאן. והרי איהו ס"ל כן בהתחיל בהיתר – ראה בטור וב"י סתל"א. אבל ראה מג"א שם סק"ח. קו"א שם. אלא שלהטור גם תוך ח"ש נק' התחיל בהיתר – עיי"ש בהגה לקו"א) שה"ה בנ"ח שפוסק, לפי שה"ז מצוה עוברת. וראה במשנ"ב שם בשעה"צ סקט"ו. וכ"מ בקו"א שם. וראה שו"ת אבנ"ז סוס"י תצט. אבל להעיר שלדין שמדליקים בפנים – אף שטוב ליזהר גם בזה"ז – ל"ח מצוה עוברת, ומשום זריזים מקדימים לחוד א"צ להפסיק. והכי איכא למשמע ממש"כ בס' נוהג כצאן יוסף ע' קפה. וכ"מ מזה שלמעשה מקדימים תפילת ערבית להדלקת נ"ח כשהגיע זמנה. אבל ראה שו"ת שרידי אש ח"ב סמ"ג.

מוצאי שבת קודש, אור לא' טבת, בדר"ח טבת ז' דחנוכה

יציאת השבת בשעה 5:22.

אין לאחר תפילת מעריב יותר על הרגיל.

בתפילת ערבית אתה חוננתנו, יעלה ויבוא, ועל הניסים. אחרי תפלת העמידה – ויהי נועם, ואתה קדוש.

בבית הכנסת מדליקים נר חנוכה קודם 'עלינו' [ואחרי 'עלינו' וכו'] – מבדיל הש"צ]. וידייקו שהמדליק יאמר 'אתה חוננתנו'. ואם שכת, יאמר: 'ברוך המבדיל בין קודש לחול' לפני ההדלקה.

כפשוט, שבמוצאי שבת זמן ההדלקה הוא רק לאחר יציאת השבת. וממהרים ללכת הביתה, בכדי שלא לאחר זמן ההדלקה יותר מדי⁹¹.

הסדר בבית הוא: הבדלה, נר חנוכה, ויתן לך. מלוה מלכה. בברכת המזון: ועל הנסים. יעלה ויבא.

כמדומה פשט המנהג גם במוצאי שבת שידליקו הנרות חמשים מינוט לכה"פ⁹².

בנוגע לנתינת דמי חנוכה במוצאי ש"ק להמקפידים בזה⁹³ – נתבאר בשיחת כ"ד כסלו ("יחידות כללית") תשמ"ח⁹⁴ שבנדו"ד שאני שמדובר אודות דבר מצוה (המשפיע על חינוך הילדים), ובפרט אם יסכמו עם המקבל שהוא יוציא את הכסף בפועל ביום ראשון בבוקר לאחר עמוד השחר או נץ החמה. [ועיין בהערה⁹⁵].

יום ראשון, א' טבת, ז' דחנוכה, בדר"ח טבת

שחרית: יעלה ויבוא. ועל הנסים. שכח ולא אמר "יעלה ויבא" – ראה לעיל יום שבת קודש.

91) בנוגע להדיוק בזמן ההדלקה במוצ"ש – יש להעיר מכלבו סמ"ד ואר"ח הל' חנוכה סט"ו. מנהג מרשלייאה (ס' המנהגות לר"מ ב"ר שמואל) כסלו ע' 145. מעשה רב סרל"ז. תוספת מע"ר סס"ז (אבל ראה מנוחה וקדושה הקדמה לשער התורה בהגה). ערוה"ש או"ח סתער"ב ס"ה. ארח דוד סרפ"ב ובעלי ארח שם. שו"ת בית אב ח"א סל"ב. ולהעיר משו"ת אבנ"ז או"ח סתצ"ט וישועו"י סתפר"א בטעם הקדמת נ"ח להבדלה (לדעת המג"א) מחמת מצוה עוברת. אבל ראה שו"ת מהרי"א הלוי סי' קפב שבלא"ה כבר עבר הזמן. ובשיחת אור לכ"ג כסלו תשמ"ט משמע לעשות ההכנות הנדרשות עבור הדלקת נ"ח בע"ש, כיון שצריך להתחיל מיד במוצ"ש.

92) שקו"ט בזה בכ"מ. וראה מה שכתבנו בהתמים כסלו תשס"ב וטבת תשס"ב.

93) "ס'איז דא אזוינע וואס זיי זיינען נזהר". וראה שיחת אור לי"ג ניסן תשמ"ג. ובכ"מ

94) ע"פ סרט הקלטה.

95) וראה גם שיחת ליל כ"ג כסלו תשמ"ט, באופן אחר קצת. ושם, שכדאי להמנע מנתינת מעות חנוכה במוצאי שבת מטעם אחר, עיי"ש.

אחר הלל שלם: ואברהם זקן וגו'. קדיש תתקבל. שיר של יום ("היום יום ראשון בשבת"). הושיענו. ברכי נפשי. קדיש יתום. קריאת התורה.

בקריאת התורה: מוציאים ב' ספרי תורה. שלשה קרואים בס"ת הראשון, בשל ר"ח^ה (כהן עד רביעית ההין, לוי עד ונסכה, ישראל ובראשי חדשיכם גו'). מניח ס"ת השני [כי אין מסלקין הראשונה עד

96) טעה וקרא ארבעה קרואים בפרשה של ראש חודש: אם הוציאו ספר תורה אחד, אינו קורא עוד בשל חנוכה, שאין משגיחין בחנוכה. אבל אם הוציאו שני ספרי תורה, אפילו אם לא קראו עדיין של רביעי, אבל כבר בידך ברכת התורה, קורא רביעי בשל חנוכה בספר הראשון, ויקרא בספר השני חמישי בשל חנוכה, משום פגמו של ספר תורה, ויאמר הקדיש אחרי החמישי. ואם אמר קדיש אחרי הרביעי, אינו חוזר ואומר קדיש אחרי החמישי.

אבל, אם טעה וקרא שלשה קרואים בשל ר"ח עד ובראשי חדשיכם (בכלל ר"ח), יקרא הרביעי בשל ר"ח בספר השני. ואין משגיחין בחנוכה (ראה שו"ת שבה"ל ח"א סי' קצג משה"ק על שו"ת צור יעקב סי' קלו. ופשוט שבכה"ג אין לחוש משום אין גוללין בציבור, כשא"פ באו"א (אא"כ להסוכרים שהאיסור לגלול בציבור חמירא מהוספה על הקרואים, ראה פקודת אלעזר או"ח סי' ג ד"ה ואין).

אמנם, צ"ב בדעת שבה"ל (וראה גם בקובץ קול התורה תשרי תשע"ט), שהרי בקורא תרי גברי בתרי ספרי באותה הפרשה (משא"כ בחד ענינא בשתי פרשיות דמותר) איכא למ"ד שיש לחוש משום פגמו של ראשון (כ"כ בשו"ת הר"י לבית הלוי ספ"ב. והו"ד בכנה"ג או"ח סי' קמד בהג"ט סק"ב ובסתרס"ט בהג"ט סק"ב. ובפר"ח שם סק"ד חולק. והחזרה החזיקו אחריו בבית הראה להמ"ר ש פלורנטין הל' קריאת ס"ת (ו, א ואילך. ועיי"ש בפר"ח שהבין בדעת הר"י שצ"ל גם תרי עניני. וראה בית הראה שם (ז, א ואילך). ערך השולחן טייב סי' קמד סק"ו). וראה פמ"ג סי' קמד בא"א סק"ט נסתפק. וכתב שאפשר שהמג"א רמז לזה. (וצ"ע בכוונת רמיתו. וראה ביאור בדא"פ בקובץ אותיות למשה חו' ג ע' תשע"ח). והב"ד במשנ"ב שם סק"ט, ובגוד"ד ה"ז בגדר חד פרשה כיון שהוא המשך אחד (וכן מוכרח בשו"ת הר"י). אבל, מקום אתנו לחלק שאי"ז רק בפרשה אחת ממש (כן יל"פ עכ"פ בדברי הפמ"ג). ובדוחק י"ל (בפ"י דברי הפמ"ג משא"כ בשו"ת הר"י ושאר הפוסקים שכתבו עד"ז), שכוונתו לקרוא אותה פרשה גופא ב"פ, שבכה"ג איכא פגמא שחזר וקורא עוה"מ מה שקרא ראשון (ראה שו"ת מהרש"ם או"ח סי' ב. פר"ח או"ח סת"כ סק"ב. וראה נהר שלום שם סק"א שבכה"ג מאן דשמע אתמיהי קא מתמה שכבר שמע זה הדבר בס"ת ראשון). והעיקר בכ"ז, דכיון דפלוטגא דרבוותא הוא, שיש מתירין בחד פרשה בתרי ספרי ויש אוסרין, ואין הכרעה ברורה בדבר (וראה לדוד אמת ס"ה סמ"ט סק"ה. שלחן הקריאה (בהוצאה שני) סי' ב במסגה"ש סק"ע. כה"ח סי' קמג סק"ד. ועוד. וראה בקובץ הנ"ל בארוכה. ושם ע' תשפ הוכיח במישור מד' המדרכי מגילה שתשצ"ד בשם הראב"ה (והב"ד בשו"ת הצ"צ מהדו"ח או"ח סי' סק"ב) דעת הר"י הלוי, ולאידך בראב"ה גופי' שתקנ"ג בסו"ד מוכח כד' הפר"ח) יש לסמוך להקל בספק פגמו של ראשון, בכדי שלא לגרום לודאי פגמו של שני. ועוד, והוא העיקר, שכ"ז רק לתחילה, משא"כ היכא דאא"פ באו"א. ובסגנון אחר, דשאני הכא עשושה כן בכדי שלא לפגום בס"ת שני וכן שלא להוסיף על הקרואים. ועדיף לקרוא בס"ת לחוש לפגמו של שני אף שמחמת זה קורא בחד פרשה בתרי ס"ת. ותו, שיש"ל דכו"ע מודו שבכה"ג אין לחוש לפגמו של ראשון, שיועדים ומכירים שקורא בשני מפני כבודו שלא להוציאו בחנם. וראה עד"ז בברכ"י או"ח סי' קמד סק"ג. וכ"ה במקרא קודש ויטעם ש"ב סי' א ושם סק"ז (והב"ד בשלחן הקריאה (הוצאה שני) סי' ס"ב במסגה"ש סק"ד (ובטעות נדפס ע"ש סק"ב)) בנוגע לר"ח גרידא והוציאו ב' ס"ת בטעות שקורא תלתא גברי בראשון ורביעי קורא בשני. והה"נ בעניננו. וראה שו"ת ויצבר יוסף שווארץ סו"ל י"א.

בגוף הענין, אף שבשו"ת שבה"ל סי' ספ"ו הדר הוא לכל חסידיו (מקצת עכ"פ) וכתב ליישב דברי הצור יעקב – לפענ"ד להצדיק הצדיק דמעיקרא, שדבריו הראשונים עיקר, חדא שלמעשה כבר נפסקה הלכה בשו"ע שאין משגיחין בחנוכה ואין לנו לזוז מהכרעת כל הפוסקים.

ועוד, שבלא"ה צ"ע לידי ולדכוותי מש"כ שם (ובארוכה בשו"ת שבה"ל ח"א סי' קצב) תללות בשינויי גירסאות (במגילה כט, ב) אם "אין משגיחין בחנוכה כל עיקר" או "אין משגיחין בחנוכה ור"ח עיקר", וכאילו נחלקו בזה הראשונים (אבל ראה הגהות הב"ח שם), ושפס"ד השו"ע עולה יפה רק לדעת הרוקח סרי"ג דהידיאה הוא – שנוסף על הדוחק וגודל התמ' שבדבר, העיקר (וראה בהבא לקמן גם שו"ת אהל יששכר סנ"א. וראה גם בקובץ קול תורה הנ"ל) שהלכה זו הובאה למעשה לא רק ברוקח (והו"ע כתב לפנ"ז כי האי לישנא "אין משגיחין בחנוכה תחילה אלא ר"ח עיקר") אלא גם מפי בית מדרשו של רש"י – למרות מה שפ' בגמרא שהחזיקו שאין משגיחין לעשות עיקר – ובכל ספרי דבי רש"י – שו"ת רש"י סי' קכז. סי' הפרדס סכ"ב (אף שהו"ע גרס בגמ' "ור"ח עיקר" – ראה שם סכ"ד. ומ"מ, כאן כתב שאין משגיחין כל עיקר. וצע"ג מש"כ בשו"ת שבה"ל שם שבהכרח דלא ס"ל להפרדס כפס"ד הרוקח, שהיה כ"כ להדיא להלכה למעשה). סי' רש"י ששכ"ו. מחז"ו סר"מ, וכן בשבה"ל סי' קצ (למרות שגרס בגמ' "ור"ח עיקר". ואדרבה מינה הוכיח כן. ומכאן נדחה גם מש"כ שם בשו"ת שבה"ל בדעת הר"ף והרא"ש והעיטור דגרסי "ור"ח עיקר") ובמהר"ל ועוד. וכן מצינו בתוס' (מגילה כג, א ד"ה חד) שהביאו מדרשו ילמדנו דוקא (אבל ראה הגהות הב"ח שם. מסורת הש"ס שם. וכ"כ בספרו שאילת שלום שאילתא כו בסופו. וראה מהרש"א שם שעמד בזה. וראה שו"ת פרח שושן או"ח כלא א ס"ח. כנה"ג בהגה"ט סתרפ"ד סק"ה. ברכ"י שם סק"ג. הגהות רעק"א לשו"ע שם. שו"ת בית אפרים סי"ח. עטרת חכמים או"ח סי' ס"י. שו"מ רביעאה ח"ב סי' קי. העמק שאלה לשאלות שם סק"ג. וכ"כ בחידושי במרומי שדה מגילה כט, ב) שאין משגיחין כל עיקר, ומכאן שבש"ס שלנו ל"ג התוס' הכי, ואדרבה פ"י להדיא (לקמן כט, ב – ד"ה והלכתא) שהכוונה בממרא "לעשות עיקר". ומ"מ, אכתי ס"ל להדיא להלכתא שאין משגיחין כל עיקר, ובהכרח לומר, שלדעתם הכל בכלל (וכ"מ קצת בביהגרא סתרפ"ד סק"ו. וכ"ג שהבין בשו"ת נוב"ה מהדו"ח או"ח סי' א סד"ה הראשונה), שמכיון שאין קריאת חנוכה עיקר להקדימה לר"ח, מכאן גם שבמקום טעות נדחית לגמרי, דקילא משאר קריאת המועדים מאיזה עמם שיהי' (ראה שו"ת גוו"ה או"ח כלא א סל"ה. מהר"י אסאד או"ח סר"ג. שו"ת מהר"ם שיק או"ח ששל"ד. שפ"א שבת כג, ב תוד"ה הדר).

שכבר הניחו השניה על השולחן שלא יסיחו דעתו מן המצוות⁹⁷. הגבהה וגלילה לס"ת הראשון. בס"ת השני, קוראים בפרשת נשא: ביום השביעי גו' (ולא יותר). חצי קדיש. הגבהה וגלילה.

אחר הגבהה וגלילה: אשרי ובא לציון (ואין הש"צ מסיים בקול), אחר כך יהללו, ואחר החזרת ספר תורה להיכל – חליצת התפילין והנחת תפלין דר"ת, [מזמור תהלים ע"י הש"צ לפני קדיש], חצי קדיש, מוסף. ועל הנסים.

"נוהגין בקצת מקומות שלא להסתפר בראש חודש מפני חשש סכנה כי כן הזהיר רבינו יהודה החסיד" [ובצוואת ריה"ח – נזכר גם שלא ליטול צפרניים. ואכ"מ].

הלכתא למשיחא: זמן הבאת עצי הכהנים והעם – באחד בטבת, שבו בני פרעוש [בן יודא, בפעם ה'] שני⁹⁸.

ליל שני, אור לב' טבת, ח' דחנוכה זאת חנוכה

בכמה שיחות קודש מובא שיש לנצל השעות שנותרו בליל "זאת חנוכה" למבצע חנוכה (וראה לקמן ביום "זאת חנוכה").

השמן והפתילות שנשארו בחנוכה לאחר החג, עושה להם מדורה

ועוד בה שלישי, שסתימת כל הפוסקים שרק כשהתחיל בקריאת הרביעי קורא חמישי בשל חנוכה, ומשמע דבלא"ה אינו קורא בשל חנוכה.

ועל ארבעה אשיבנו, שמה שחידש שם ליישב דעת הצור יעקב, שמוותר לכתחילה לקרוא רביעי בשל ר"ח וני"ז לגרום פגמו של שני בכדי שיוכל אח"כ לקרוא חמישי של חנוכה, ומדמה לה לשי' הרמב"ן (הובא בר"ן שבת נג, א – בדפי הרי"ף) באישתפך חמישי שמוותר למול ולהכניס א"ע לסכ"ג בכדי לדחות שבת – תמוה מאד, דל"ד כי עובל לאנא, ומהו ההיתר להיכנס לאיסור הוספה על הקרואים כשבקל יוכל לדחות של חנוכה (משא"כ במילה שמחוייב כעת למול, ואין למצוה אלא מקומה ושעתה). ועוד להעיר מדעת החת"ס בשו"ת אה"ע ס"א, דע"כ לא קאמר הרמב"ן הכי כ"א במילה, שספק אם יצטרך אח"כ לחמם מים משא"כ כשבדאי יגרום איסור. וראה גם בשב"ח למועדים לחנוכה ח' סוגיות ס"ג בסו"ד מה שהוסיף הו"ע בתשו' הנ"ל דעתו למעשה).

טעה והתחיל לקרוא בשל חנוכה, ואפילו התחיל הכהן לברך ("ברוך אתה ה'") ופרשת חנוכה מזומנת לפניו לקריאה, גומר לקרוא בשל חנוכה, שלא לגרום ברכה לבטלה, ויברך הכהן ברכה אחרונה, ואח"כ קורא שלשה קרואים בשל ראש חודש [והארכנו בכ"ז במק"א ונדפס בקובץ הערות הת' ואנ"ש קווינס י"ד כסלו השתא"]. וכן אם כבר קרא ג' פסוקים לכהן בשל חנוכה, והפסיק ויברך ברכה אחרונה, ולא גמר קריאת היום של חנוכה, קורא אח"כ שלשה קרואים בשל ראש חודש.

ואם כבר התחיל קריאת לוי בשל חנוכה, גומר כל השלשה קרואים בשל חנוכה, ולרביעי קורא בשל ראש חודש.

אם לא התחיל הכהן לברך על של חנוכה, אלא שפתחו ספר תורה הגלול בפרשת חנוכה, מוציאים ספר תורה אחר לקרוא תחילה בשל ראש חודש, כרגיל.

97 מרדכי סוף הלכות קטנות בשם מהר"ם – הובא בב"י או"ח סוסי' קמז. תשב"ץ קטן סי' קפז. רמ"א שם ס"ח. מט"מ סרנ"ד (ושם הביא טעם אחר, ובשם הר"י). קצוה"ש ספ"ד בבדה"ש סק"ז.

98 ופעם הראשונה – ה' מנחם אב – תענית פ"ד מ"ה. ועיי"ש בתיוו"ט. וראה לקו"ש ח"ד ע' 1105 הע' 9. אבל להעיר ממשמעות פירש"י עירובין מא, א ד"ה מבני סנאב, שכולם היו ע"פ הגורל.

ושורפם, כיוון שהוקצו למצוותם. אבל השמן הנותר בבקבוק אין בו קדושה ומותר ליהנות ממנו.

יום שני, ב' טבת, ח' דחנוכה, "זאת חנוכה"

קורין לכהן וללוי ביום השמיני גו', לישראל ביום התשיעי גו', עד כן עשה את המנורה.

בשיחות קודש נזכר, שעל כל אחד ואחת מישראל לנצל יום זה – שבו מאירים כל שמונת נרות חנוכה – להשלים הפעולות ד"מבצע חנוכה". וכן כל מי שעדיין לא קיים את המנהג דנתינת דמי-חנוכה, שיחליט תיכף למלא ולהשלים המנהג, ובהוספה, "לחטוף" ("אריינכאפנדיק") זאת בימים ובשעות שנותרו עוד בחנוכה, ואפילו לאחר תפלת ערבית במוצאי זאת חנוכה, ובימים הסמוכים לחנוכה, וכל המקדים הרי זה משובח. וכדאי שגם אלו שקיימו המנהג יוסיפו, שהרי יש מקום לומר שהיו צריכים ליתן עוד יותר, ובפרט לפי-ערך גודל הנחת-רוח החסידותי שמקבלים מבניהם ובנותיהם, והנחת-רוח שיקבלו בעתיד על ידי זה שיוסיפו בהחינוך מכאן ולהבא. ויש להמשיך ולהוסיף בזה גם לאחר חנוכה.

כן נזכר, שיש לעשות סך הכל מכללות הענין דחנוכה, להמשיכו בעבודת כל השנה כולה במעשה בפועל. ולקבל החלטות טובות בכל עניני תורה ומצוות. ומה טוב שיתחילו בזה ע"י עריכת התוועדות.

בשיחת ש"פ מקץ תשמ"ט (ועוד) הוזכר, שבודאי ילמדו המאמר (עכ"פ כמה שורות) שישנו מרבינו הזקן (עם הגהות וביאורים מהצמח צדק) שמבאר העילוי דזאת חנוכה, והעיקר לחיות עם המאמר⁹⁹.

בשיחת זאת חנוכה תשי"ג נאמר: איתא בספרים של חסידי פולין [לעת-עתה לא מצאתי ענין זה בחסידות חב"ד, אבל מסתמא נמצא גם שם] שיום השמיני דחנוכה, "זאת חנוכה", מסוגל לפקידת עקרות. ונתבאר שם.

בהקלטה משיחת י"ט כסלו תשל"ד¹⁰⁰: ע"פ המבואר בשיחת י"ט כסלו תש"ד שהענינים דערב ר"ה, ימי הסליחות וחודש אלול כו' – ישנם גם בנוגע לראש השנה לחסידות, י"ט כסלו, כמו כן מובן שלאחרי הכתיבה בי"ט כסלו יש ענין החתימה, בדוגמת החתימה ביוהכ"פ במשך לר"ה. ונתבאר שם שהחתימה היא בחנוכה – שאז חזר אדה"ז לביתו. וה"ז

99) ראה לקוטי תורה דרושי שמיני עצרת פח, ב. אוה"ת חנוכה (כרך ה) תתקסב, א.

100) ונשמט בשיחות קודש.

מתאים עם המובא ב"פולישע ספרים" שבחנוכה הוא גמר החתימה דימי הדין. (ונזכר שם, בטעם שהובא מהנכתב מספרי פולין, כיון שענין זה מתאים ע"פ תורת חסידות חב"ד)¹⁰¹.

האוכל מבעוד יום, ונמשכה סעודתו עד שחשיכה, אפילו כמה שעות בלילה, מזכיר של חנוכה בברכת המזון, אם אכל כזית לפני השקיעה¹⁰², וזאת בתנאי שעדיין לא התפללו מעריב (באמצע הסעודה).

יום שלישי, ג' טבת

בשיעור חומש היומי מסיימים בפסוק (מה, כז) ותחי רוח יעקב אביהם¹⁰³.

אסרו חג בשייכות לחנוכה – ראה בהערה¹⁰⁴.

הלכתא למשיחא: י"א¹⁰⁵ שלעת"ל כשיקדשו שוב ע"פ הראי', יעשו חנוכה במקומות רחוקים תשעה ימים מחמת ספיקא דיומא¹⁰⁶.

הלכתא למשיחא: אין מביאים ביכורים אחר חנוכה, שהביכורים שביכרו אחר חנוכה הם חשובים משנה הבאה ויניחם עד אחר עצרת. והטעם לפי שנאמר "אשר תביא מארצך", שמביאים בכורים רק כל זמן שמצויים על פני ארצך, שעדיין לא כלו לחי' מן השדה. אבל אחר חנוכה כבר כלו מן השדה¹⁰⁷.

101) וראה אגרות קודש חי"ד ע' קיב: פתגם המורגל בפולין. . שגמר החתימה היא בחדש כסלו בימי חנוכה.

וראה גם בלקו"ת דרושים לשמע"צ (פח, ב), ונת' בד"ה ביום השמיני ה'תשמ"ו (ועיי"ש בהערה 33), ששמיני דחנוכה הוא כמו שמע"צ. וראה גם שיחת זאת חנוכה תשל"ח.

102) לפי שהכל הולך אחר התחלת הסעודה, שאז חל עליו חיוב הזכרה מעין המאורע ולא נפקע ממנו חיוב זה ביציאת היום.

103) וראה שיחת ה' טבת תשמ"ז. וראה לקמן יום ש"ק פרשת ויגש.

104) ראה שיחת ש"פ מקץ תשל"ג בטעם ע"פ נגלה שאין אסרו חג, ולאידך – "אינן בטלין לעולם", ושעי"פ חסידות אדרבה כל ענין חנוכה – בכדי להמשיכו במשך כל השנה. ובשיחת מוצאי זאת חנוכה תשל"ה נת' ענין הגעגועים לחנוכה, ואף שאין אסרו חג, ולא נהוג להמשיך סעודה לתוך מוצאי חנוכה (כבפורים), אפשר ללמוד בעניני חנוכה, וכן להוסיף בנר מצוה ותורה אור, עיי"ש בארוכה. וראה שיחת זאת חנוכה תשמ"ט, שאף שלא קבעו אסרו חג (ויש לעיין ולפלפל בזה), כל הסמוך וקרוב יותר לחנוכה ניכרת ההשפעה יותר, ובפרט ביום הראשון שלאחרי חנוכה.

105) מנ"ח מצוה שא סק"ו. ועוד.

106) ולהעיר משיחת זאת חנוכה תשל"ח, שכיון שקס"ד שבתורה הוא ג"כ תורה, יש להמשיך בעניני זאת חנוכה למחרתו, מצד השקו"ט בספרים (וראה גם שיחת פורים תשי"ט) במה שאין עושים יו"ט שני של גלויות בחנוכה. ושם, שמחרת זאת חנוכה הוא בדוגמת שמחת תורה.

אבל בשיחת שמח"ת תשמ"ט שלעת"ל לא יהי' ספיקא דיומא כיון שיוכלו להודיע על קידוש החודש תיכף ומיד בכל המקומות (אלא, שבשאר יו"ט שנהגו בנ"י במשך ריבוי דורות בחוץ לארץ לעשות יו"ט שני, יש מקום לומר שימשיכו לנהוג כן גם לעת"ל, עיי"ש).

107) ויל"ע בסוף זמן הבאת ביכורים לעת"ל (ראה יחזקאל מד, ל. ועד"ז שם כ, מ), שהפירות מצויים על פני השדה גם אחרי חנוכה, שעתידים אילנות שיוציאו פירות בכל

יום רביעי, ד' טבת

בקשר לשנה חדשה למספרם – ראה המצויין בהערה¹⁰⁸.

יום חמישי, ה' טבת, "דידן נצח"

ביחזקאל¹⁰⁹: בעשירי בחמשה לחודש לגלותנו בא אלי הפליט מירושלים לאמר הוכתה העיר¹¹⁰.

בשלשלת היחס שבהקדמת לוח היום יום: תשמ"ז . . ביום ה' טבת בו דידן נצח באופן גלוי לעיני כל העמים בבית המשפט הפדרלי בנוגע לספרי וכתבי רבותינו נשיאינו שבספריית ליובאוויטש.

בלוח כולל חב"ד ליום זה: הוא יום חג דידן נצח. כ"ק אדמו"ר שליט"א הכריז על יום זה כיום סגולה ועת רצון לדורות. כן יצא בקריאה קדושה להוסיף ולהרחיב את ספריית אגודת חסידי חב"ד ליובאוויטש.

בימים אלו צריך להוסיף בלימוד התורה ביתר שאת וביתר עוז, שהרי נצחונם האמיתי של הספרים הוא בהוספה בלימוד התורה, כולל ובמיוחד לימוד ברבים, "עשרה שיושבים ועוסקים בתורה".

הלימוד צריך להיות לכל לראש לימוד המביא לידי מעשה, בנגלה: לימוד ההלכות הצריכות (בספר הרמב"ם וכיוצא בזה), ובפנימיות התורה: בתורת החסידות, שעל ידה יכול להיות קיום מצוות יראה ואהבה בשלימות.

בכל בית פרטי של כל אחד ואחד מישראל צריכים להיות ספרי היסוד של יהדות (נוסף לחת"ת) כולל ובמיוחד ספרי הלכה בעניינים הנוגעים בחיי היום יום, בכדי לדעת את המעשה אשר יעשון.

בשנת תשמ"ט נתן הרבי דולר נוסף לכאו"א, כהשתתפות בקניית ספרים חדשים או בתיקון ספרים ישנים. כמו כן עורר כמ"פ ע"כ שיעשו הנחה מיוחדת על כל ספרי הקודש, בכדי להקל על רכישת הספרים.

יום (שבת ל, ב), ויקויים היעוד "ונגש חורש בקוצר" (עמוס ט, יד. וראה תו"כ בחקותי כו, ד. ולהעיר מסה"ש תנש"א ח"ב ע' 743 הע' 70. שם ע' 809 הע' 131). גם צ"ב בדין חיוב בכורים בגדל ע"י נס. ואכ"מ.

108 ראה ברשימת היחידות למר קלמס, עצת הרבי תנחני ע' 79. [וראה עד"ז אהלי יעקב הוסיאטין ע' קכ].

109 לג, כא.

110 וראה ר"ה יח, א, שלרשב"י עשו יום שמועה כיום שריפה. ועיי"ש בטו"א. ונת' בלקו"ש חט"ו ע' 555 בהערות.

שיחות קודש לה' טבת בקביעות שנה זו – בשנת תשנ"ב (בספר השיחות).

יום ועש"ק פרשת ויגש, ו' טבת

העברת הסדרה שמו"ת: פ' ויגש.

חייב אדם למשמש בבגדיו ערב שבת עם חשיכה [בפרט לאלו שלבשו בגדי שבת ויום טוב אתמול, ביום הבהיר ה' טבת].

הדלקת נרות בשעה: 4:22 (18 דקות לפני השקיעה).

שבת קודש פרשת ויגש, ז' טבת

בלקוטי שיחות¹¹¹: ע"פ מנהג ישראל – ש"תורה הוא" מסיימים ל"שלישי" (ולכמה מנהגים – ל"רביעי") של קריאת הפרשה בפסוק "וידברו גו' וירא את העגלות גו' ותחי רוח יעקב אביהם". ונת' שם בארוכה. וכן המנהג בבית חיינו.

מנהג האשכנזים שאין השליח ציבור מכריז בשבת שקודם הצום ע"ד הצום הבעל"ט, יהפך לשמחה.

מוצאי שבת קודש, אור לח' טבת

זמן צאת השבת בשעה 5:27.

המסופק אם הזכיר מטר בתפילתו – עד שלושים יום בחזקת שלא הזכירו וצריך לחזור, לאחר ל' יום (השנה: מתפלת ערבית, הלילה, אור לח' טבת) אינו צריך לחזור, שכן חזקתו שכבר התרגל לאומרו כהלכה¹¹².

ערבית: קידוש לבנה, בבגדים חשובים ונאים. [על פי הקבלה אין לקדש הלבנה עד אחר ז' ימים למולד¹¹³].

בח' בטבת נכתבה התורה יוגית בימי תלמי המלך והחושך בא לעולם שלשת ימים¹¹⁴. והי' היום קשה לישראל כיום

(111) ח"ל ע' 224

(112) ראה בארוכה במכתב מזכירות הבד"צ מיום ועש"ק ויחי תשע"ה, שנתלה בשעתו בלוח הבד"צ ב-770.

(113) וראה ספר השיחות תשנ"ב ח"א ע' 68. וש"נ. בנוגע לחשבון ז' ימים – ראה בהגסמן בהגהות כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע לסידור תורה אור, ובספרים שנשמנו בהגהות כ"ק אד"ש לשער הכולל. וראה ג"כ בשיחת ו' אד"ר תשמ"ו.

(114) מגילת תענית בסופה. הובא בשו"ע או"ח סי' תקפ.

שנעשה בו העגל¹¹⁵ – נת' בכ"מ בשיחות קודש¹¹⁶.

היום הגיע אדה"ז לכפר פייענא, לפני הסתלקותו (תקע"ג).
יום הסתלקות הרבנית הצדקנית מרת חי' מושקא נ"ע
זי"ע, זוגתו של כ"ק אדמו"ר הצמח-צדק נ"ע (תרכ"א), ומנו"כ
בליובאוויטש.

יום שני, ט' טבת

ט' טבת הוא מהימים "שאירעו בהם צרות לאבותינו וראוי
להתענות בהם", "ולא נודע איזה היא הצרה שאירע בו"¹¹⁷.
אבל, כבר פירשו שבאותו יום מת עזרא הסופר. ובמפרשי
מגילת תענית הובאו עוד ענינים שאירעו באותו יום¹¹⁸.

ליל שלישי, אור לעשרה בטבת, יהפך לשמחה

בכמה שיחות נזכר אודות ההכנה ליו"ד שבט, החל מעשרה בטבת,
"שלישים יום לפני החג"¹¹⁹. ולהעיר, שהשנה – ה"ז "שבעים שנה".

תקופת טבת: היום, בשעה 4:30 לפנות בוקר¹²⁰.

בשיחת ליל עשרה בטבת תשנ"ב (ספר השיחות): **בליל**
עשרה בטבת – שכבר התחיל **יום** העשירי בטבת שמתחיל
בערב ("ויהי ערב ויהי בוקר"), ואעפ"כ לא התחיל **הצום**
דעשירי בטבת עד עלות השחר. . מודגשת ביותר **הנתינת**
כח ("עת רצון") לנצל את הזמן **לעבודת התשובה** שמביאה
את **הגאולה**, שעי"ז יתבטל הצום דעשירי בטבת עוד לפני
התחלתו. [ובר"ד משיחה הנ"ל: שמנצלים את הזמן הנוותר
עד הצום לעשיית תשובה. . שעד עלות השחר (ואפילו עד
להתחלת הזמן שלפני-זה, כהזהירות להתחיל להתענות עוד
קודם עלות השחר) נותרו עוד כמה שעות – הרי זה **ריבוי זמן**
לעשות תשובה!].

כל תענית שאוכלים בו בלילה הרי זה אוכל ושותה עד שיעלה עמוד

(115) מס' סופרים פ"א ה"ז.

(116) ראה לקוטי שיחות חלק כד בתחלתו. ובשיחת ש"פ מקץ תשנ"ב (בספר השיחות).

(117) מגילת תענית והובא בשו"ע שם.

(118) ונתבאר בשיחת ש"פ ויגש, ט' טבת תשמ"ט (בספר השיחות במקומו).

(119) וראה גם ספר השיחות תשמ"ז ע' 243 ואילך.

(120) התקופות נזכרו בהקדמה ללוח "היום יום" וכן בלוח כולל חב"ד. לפרטי דינים: "ראה
ב"י או"ח סו"ס תנה. רמ"א שם ס"א (שו"ע אדה"ז שם סט"ר טו. סר"ו סי"ד). יו"ד סקט"ז ס"ה.
ובכ"מ" – נסמנו בלקוטי שיחות חט"ז ע' 98 הערה 33. חכ"א ע' 233 הערה 33. וראה לקו"ש
חט"ז ע' 577. וראה בארוכה הנסמן במ"מ וציונים להלכה יומית אות תצד.

השחר¹²¹. והוא שלא ישן שינת קבע. אבל אם ישן שינת קבע אינו חוזר ואוכל ולא שותה, אלא אם כן התנה לאכול או לשתות. והרגיל לשתות בלילה אחר השינה מותר לשתות בלא תנאי. ומכל מקום, תוך חצי שעה לעלות השחר¹²² אסור להתחיל לאכול סעודת קבע, אבל טעימה בעלמא (אכילת פירות וירקות ושתיית משקה שאינו משכר אפילו הרבה, ואכילת מזונות עד כביצה) מותרת.

יום שלישי, עשרה בטבת, יהפך לשמחה

היום הוא תענית ציבור, יום האסור באכילה ושתיה, לפי שבו סמך מלך בבל על ירושלים. חולים פטורים מלהתענות וכן מעוברות ומניקות המצטערות¹²³. קוראים בתורה בתפילת שחרית ומנחה, ומפטירים בתפילת מנחה כבכל תענית ציבור.

הצום מתחיל מעלות השחר¹²⁴ (לחשבון 16.1 מעלות: בשעה 5:52).

הלכתא למשיחא: כל הצומות עתידין ליבטל לימות המשיח, ולא עוד אלא שהם עתידים להיות יום טוב וימי ששון ושמחה¹²⁵.

ובלקוטי שיחות¹²⁶: "מכיון שעשרה בטבת הוא ההתחלה והסיבה דכל הצומות, הרי כאשר מהפכים אותו ליום טוב, מתהפכים בדרך ממילא כל שאר הצומות ל"ימים טובים וימי ששון ושמחה"¹²⁷.

מנהג ישראל להרבות בצדקה ביום התענית. נוהגין לשער מה שהיה אוכל ביום התענית, ליתן לעניים בערב.

(121) ראה להלן בהערה 124.

(122) להעיר שבש"ת בצה"ח ח"ג סנ"ב סק"ו ר"ל בדא"פ בדעת אדה"ז בסידורו (סדר ספה"ע) שלילה שלפני התענית קיל טפי, ומותר לאכול עד עלוה"ש ממש, דל"ג שמא ימשך. אבל, נוסף לזה שכ' כן רק מסברא ואין לזה שום מקור, והו"ע הרגיש שהוא דוחק (אף שהביאו עוה"פ בסו"ד, במסקנת הדברים, ושוב בדא"פ), ומסתבר לומר דל"פ רבנן – יל"פ בפשי' דבסידור שם מיייר בטעימה בעלמא, ולא נחית לפרט, מדלא קאי בדיני ק"ש ותפלה. וז"פ.

(123) ראה בנו"כ השו"ע ורמ"א או"ח סתק"נ ס"א. ואכ"מ. ולהעיר מר"ד ש"פ ויגש תשמ"ט.

(124) זמן התענית מעלות השחר – כ"ה בפוסקים. אמנם, בר"ד משיחת ליל עשרה בטבת תשנ"ב (נעתק לעיל בפנים) נזכר בין הדברים שישנם כמה שעות עד להתחלת התענית בעלוה"ש, או אפילו הזהירות [להתחיל להתענות] עוד לפני"ז. ואולי הכוונה להמבואר בכ"מ (אג"ק חי"ח ע' תקנז, נעתק גם בלקו"ש חט"ל ע' 225. ועד"ז – ובשינויים קלים – במ"מ והגהות לאגה"ת פ"ג) בכוונת אדה"ז באגה"ת פ"ג שיכול לאכול עד ג' שעות לפני נץ החמה. ולהעיר מהוספת המלקט בספר המנהגים ע' 45 בשוה"ג. ועו"ל בפשטות שהכוונה להישן שינת קבע ולא התנה. וכ"מ בשיחה הנ"ל, בסה"ש תשנ"ב ע' 231 הערה 45 בשוה"ג.

(125) ונתבאר בלקוטי שיחות חלק טו ע' 412. ושם, גם ע"ד השייכות לעשרה בטבת במיוחד.

ע"ד חיוב סעודה לעת"ל – ראה מג"א הל' ת"ב (סי' תקנ"ב סקי"א). שיחת ב' דר"ה תשנ"ב.

(126) חכ"ה ע' 449.

(127) וראה גם בשיחת ש"פ ויחי תשנ"ב.

בשחרית: רק הש"ץ אומר עננו, בחזרת הש"ץ, בין ברכת גאל ישראל לברכת רפאנו. [וכן אומרו במנחה, כדלקמן].

שכח השליח ציבור להוסיף עננו, אם עדיין לא סיים ברוך אתה ה' של ברכת רפאנו – יחזור ויאמר עננו. אבל אם סיים את הברכה – יאמרה בשמע קולנו כיחיד המתפלל, ויחתום "העונה בעת צרה ושומע תפילה". שכח בשמע קולנו – יאמרה בפני עצמה עם החתימה לאחר ברכת שים שלום.

שחרית: אמירת הסליחות בתוך סדר התפילה.

סדר התפלה לשחרית: לאחר חזרת הש"ץ, תחנון, נפילת אפים, סליחות, אבינו מלכנו הארוך, ואנחנו לא נדע, חצי קדיש. מוציאים ס"ת וקורין ג' גברי בפרשת ויחל משה.

גם במנחה, מוציאים ס"ת וקורין ג' גברי בפרשת ויחל משה. ומפטירין דרשו.

היחיד אומר עננו בשומע תפלה. הש"ץ – בין גואל לרופא. שכח היחיד ולא אמר, אם נזכר קודם שעקר רגליו, יאמרה לאחר אלקי נצור, לאחר מכן אינו חוזר.

הש"ץ אומר נוסח ברכת כהנים (או"א ברכנו וכו').

סדר התפלה למנחה: וידבר, אשרי, חצי קדיש, ויהי בנסוע, קריאת התורה, הפטורה וברכותי, יהללו, חצי קדיש, שמונה עשרה ("עננו"), חזרת הש"ץ, תחנון, אבינו מלכנו הארוך, ואנחנו לא נדע, קדיש תתקבל, עלינו, קדיש יתום.

דברי כיבושין אחר מנחה.

צאת הצום (זמן כוכבים בינונים לאדה"ז) בשעה: 5:15.

שבת קודש, י"ד טבת, שבת פרשת ויחי שבת חזק

בקריאת התורה נוהגים לעמוד בפסוק האחרון, בסיום הספר.

בסיום הקריאה מכריזים כל הקהל (אנשים, נשים וטף) בקול רם ובשמחה "חזק חזק ונתחזק", אשר הכרזה זו מורה על התוקף של בני ישראל בכל עניני התורה ובאופן של חזקה.

גם העולה לתורה אומר "חזק חזק ונתחזק". אמירת העולה לתורה "חזק חזק ונתחזק" – לא חשיב הפסק, כי הוא שייך לקריאת הסיום. וגם הוא [העולה לתורה] אומר, כי נוסחא שלנו היא "ונתחזק".

נהוג שהגבאים מארגנים התוועדות מיוחדת בשבת זו (בהוספה על

ההתוועדות שבכל שבת), ובה יתדברו ויתחזקו בכל עניני יהדות תורה ומצוות. [ובשיחת ש"פ ויחי תש"נ: וזירו מיוחד בנוגע לביהכ"נ וביהמ"ד זה – שלא יצאו ידי חובתם בהתוועדות זו, ולכן מוכרחני לעורר ולזרז על זה, כדי שלא יתלו הדבר בי, שבגלל התוועדות זו לא ערכו הגבאים התוועדות מיוחדת בקשר לשבת חזק].

נוהגים להוסיף באמירת דברי תורה, ובפרט בשמחה לגמרה של תורה – כולל קבלת החלטות טובות להוסיף בלימוד התורה וקיום המצוות בהידור.

מוצאי שבת קודש, אור לט"ו טבת

בשיחת ש"פ ויחי תשנ"ב (כקביעות שנה זו): מתחיל מהסעודה דמוצאי שבת קודש . . "סעודתא דדוד מלכא משיחא" . . שבדאי תערך ברוב פאר והדר, ועוד והוא העיקר שתערך ביחד עם דוד מלכא משיחא בראשנו.

יום ראשון, ט"ו טבת

בשבועות אלו (מתחילת ספר שמות) מתחיל סדר (תעניות) שובבי"ם [ובשנים מעוברות – שובבי"ם ת"ת]. בתורת חסידות חב"ד – ראה הנעתק בהערה¹²⁸.

(128) ראה ספר השיחות תשמ"ט ע' 185 בהערה. ולהעיר מאג"ק ח"י ע' רנט. לשמע אוזן ע' קל.